Rok VII Styczeń 1932 r. Nr. 1.

MIESIĘCZNIK
Diecezjalny Łucki

Rękopisów, przesłanych do druku, Redakcja nie zwraca.

Redaktor i wydawca: Ks. **Jan Szych,** Kanclerz Kurji Biskupiej

Adres Redakcji: **Łuck, Kurja Biskupia.**

101

TREŚĆ ZESZYTU Nr. 1

Rok VII Styczeń 1932 r. Nr. 1.

MIESIĘCZNIK Diecezjalny Łucki

Rękopisów, przesłanych do druku, Redakcja nie zwraca.

Redaktor i wydawca: Ks. **Jan Szych,** Kanclerz Kurji Biskupiej

Adres Redakcji: **Łuck, Kurja Biskupia.**

DZIAŁ URZĘDOWY

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej

Sacra Congregatio Rituum.

I

BENEDICTIO INSTRUMENTORUM AD MONTES CONSCENDENDOS

℣. Adjutórium nostrum in nómine Dómini.
℟. Qui fecit caelum et terram.
℣. Dóminus vobíscum.
℟. Et cum spíritu tuo.

Orémus.

Bénedic, quaesumus, Dómine, hos funes, báculos, rastros, aliáque hic praeséntia instruménta; ut quicùmque iis usi fùerint, inter árdua et montis abrùpta, inter glácies, nives et tempestátes, ab omni casu et periculo praeservéntur, ad cùlmina felíciter ascéndant, et ad suos incólumes revertántur. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.

Orémus.

Prótege, Dómine, intercedénte Beáto Bernárdo, quem Alpium incolis et viatóribus Patrónum dedisti, hos fámulos tuos: ipsísque concéde, ut, dum haec

conscéndunt cúlmina, ad montem qui Christus est váleant perveníre. Per eundem Christum Dóminum nostrum. Amen.

Et aspergantur aqua benedicta.

Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa XI descriptam formulam benedictionis instrumentorum ad montes conscendendos adprobare dignatus est, eamque Ritualis Romani proximae futurae editioni inseri mandavit.

Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 14 Octobris 1931.

C. Card. Laurenti, Praefectus.

L. + S. *A. Carinci*, Secretarius.

II

VARIATIONES

FACIENDAE IN RUBRICIS KALENDARII, BREVIARII AC MISSALIS ROMANI

I. — IN KALENDARIO

In Kalendario, ad calcem mensis Maii, supprimatur: „Feria VI post Octavam... Duplex I classis".

II. — IN BREVIARIO ROMANO

In additamentis et variationibus Tit. III, *De Octavis*, n. 2, post verba "Octava Ascensionis", addatur „atque Sacratissimi Cordis Iesu".

In tit. VI, *De concurrentia Festorum*, n. 4, expungantur verba „Attamen in die Octava... Sacratissimi Cordis Iesu".

In tit. VII, *De Commemorationibus*, n. 5, pos verbat „de die infra Octavam Nativitatis Domini vel Ascensionis" addatur „vel Sacratissimi Cordis Iesu".

Feriae privilegatiae ita enuntientur:

„Feria quarta Cinerum.

„Feriae omnes Maioris Hebdomadae".

Inter duplicia I classis primaria post Festum Sanctissimi Corporis Christi, addatur „Festum Sacratissimi Cordis Iesu".

Expungatur „Duplex I classis secundarium..."

Post festa feriata:

„Festum feriatis aequiparatum.

„Festum Ssmi Cordis Iesu".

Octavae III ordinis ita enuntientur:

„Octava Nativitatis Domini.

„Octava Ascensionis Domini.

„Octava Sacratissimi Cordis Iesu".

In tabella occurrentiae loco „0", quod legitur in interferentia Vigiliae cum die infra Octavam III ordinis, ponatu „4".

Inter *Notanda in praecedentes tabellas* n. 13, expungantur verba „et tunc in II Vesperis... sine ulla Commemoratione".

In Ordinario divini Officii, quoties in rubricis legitur „ac Ssmi Corporis Christi", dicatur „Ssmi Corporis Christi ac Sacratissimi Cordis Iesu".

Ibidem, in Rubrica ante Lectionem brevem *Dominus autem dirigat*, loco verborum „a Feria VI post Octavam Sanctissimi Corporis Christi", dicatur „a Dominica IV post Pentecosten".

In Psalternio Breviari i Romani, quoties in Rubricis legitur „in Dominica III et reliquis post Pentecosten", dicatur „in Dominica IV et reliquis post Pentecosten".

Ibidem, quoties in Rubricis legitur „ac Sanctissi- Corporis Christi", dicatur „Sanctissimi Corporis Christi ac Sacratissimi Cordis Iesu".

Rubrica ante Feriam II Maioris Hebdomadae ita emendetur: "Omnes Feriae huius Hebdomadae sunt maiores privilegiatiae".

Rubrica in Feria II infra Hebdomadam I post Octavam Pentecostes sic reformetur: „Responsoria... ponuntur cum suis Lectionibus in Feria III aut IV, si hae Lectiones in alterutra resumendae sunt iuxta Rubricas; secus omittantur".

In die Octava Sanctissimi Corporis Christi, expuncta veteri Rubrica, ponantur Lectiones sequentis

Feriae VI cum Responsoriis de Octava. In fine addatur: „Vesperae de sequenti”.

In Feria VI post Octavam Corporis Christi ponatur novum Officium Sacratissimi Cordis Iesu cum tota Octava. Post diem Octavam addatur rubrica: „Ad Vesperas, nisi sequenti die persolvendum sit Officium de Festo novem Lectionum aut de qualibet Octava vel Vigilia, fit Commemorati de Sancta Maria, et de ea dicitur Officium in Sabbato sequenti. Quod item servatur...” (ut antea legebatur sub feria VI post Octavam Corporis Christi). Rubrica posita 'ad Vesperas Sabbati post Dominicam II post Pentecosten, omittatur, et ponatur ad Vesperas Sabbati sequentis cum oratione *Da nobis*. Rubrica quae invenitur in Dominica III ponatur in Dominica IV.

In Rubrica posita sub Feria V Hebdomadae IV Octobris, loco verborum „sumuntur Lectiones Dominicae V et Feriae II et III eiusdem Hebdomadae” dicatur „sumuntur Lectiones Feriae II et III et IV Hebdomadae V Octobris”.

Sub Dominica V Octobris substituatur haec Rubrica: „In Dominica occurrente a die 25 ad diem 31 Octobris inclusive, recolitur Festum Domini Nostri Iesu Christi Regis, ut in Proprio Sanctorum notatur”.

Lectiones II Nocturni de eadem Dominica supprimantur. Lectiones autem I Nocturni de hac Dominica ponantur in Feria II, Lectiones Feriae II in Feria III, Lectiones Feriae III in Feria IV, suppressis veteribus Lectionibus Feriae IV.

Ante Lectiones Feriae II ponatur Rubrica: „Lectiones huic Feriae et duabus sequentibus Feriis assignatae, si suis diebus dici nequeant, ponuntur...” (ut antea legebatur sub Dominica V Octobris).

III. — MISSALI ROMANO

In nobis Rubricis, Tit. V, *De Commemorationibus*, n. I ad calcem addatur: „De Festis autem Domini in qua-

vis Dominica minore vel in Vigilia Epiphaniae occurrentibus fit Commemoratione etiam in Missis cantatis vel conventualibus Duplicium I classis, si facta fuerit in Officio".

In eodem titulo V, n. 3, loco verborum „de Dominica quavis, de Feria maiori", dicatur „de Dominica quavis, etiam anticipata, et, ante Commemorationem Dominicae minoris vel Vigiliae Epiphaniae, de quolibet Festo Domini occurrente, de Feria maiori".

In titulo VI, *De Orationibus*, n. 4, ad calcem, loco verborum „Festo Ssmae Trinitatis et Festo Ssmi Corporis Christi", dicatur „atque in Festis Ssmae Trinitatis, Ssmi Corporis Christi, Sacratissimi Cordis Iesu et Domini Nostri Iesu Christi Regis".

In titulo VIII, *De Praefatione*, n. 1, loco verborum „item pro Dominica infra Octavam Corporis Christi" dicatur, „item pro Dominica infra Octavam tam Corporis Christi quam Cordis Iesu".

Ibidem, loco verborum „si Commemoratio Octavae Corporis Christi sit omittenda, in Dominica II post Pentecosten", dicatur „si Commemoratio Octavae Corporis Christi vel Cordis Iesu sit omittenda, in Dominica II et III post Pentecosten".

In titulo X, *De colore paramentorum*, n. 1, loco verborum „praeter Missam de Dominica infra Octavam Corporis Christi", dicatur „praeter Missam de Domiinfra Octavam tam Corporis Christi quam Cordis Iesu".

Sub Feria IV Cinerum, in Rubrica posita ante Antiphonam *Immutemur habitu*, loco verborum „genibus flexis coram Altari", dicatur „ad Altare conversus".

In Rubrica posita ante Praefationem de Sancta Cruce, n. 1, expungantur verba „de Sacratissimo Corde Iesu".

Post Praefationem de Ascensione Domini ponatur Praefatio de Sacratissimo Corde Iesu.

In Rubrica posita ante Praefationem de Sanctissima Trinitate, loco verborum „exclusa pariter Missa

Dominicae II post Pentecosten... de Nativitate Domini", dicatur „exclusa pariter Missa Dominicae II et III post Pentecosten, in qua, si omittenda non sit Commemoratio Octavae Sanctissimi Corporis Christi vel Sacratissimi Cordis Iesu, sumitur Praefatio de respectiva Octava".

Ante Dominicam II post Pentecosten ponatur nova Missa Sacratissimi Cordis Iesu.

In Missa Dominicae infra Octavam Sacratissimi Cordis Iesu, tertiae post Pentecosten, post primam Orationem addatur: „Et fit Commemoratio Octavae Sacratissimi Cordis Iesu". Post Secretam autem addatur: „Praefatio de Sacratissimo Corde Iesu, ratione Octavae; sed, si Cemmemoratio Octavae sit omittenda, dicitur Praefatio de Ssma Trinitate, iuxta Rubricas".

In Missa de Festo Eucharistici Cordis Iesu, quae est in Appendice Missalis, post Secretam ponatur Rubrica: „Praefatio de Sacratissimo Corde Iesu".

URBIS ET ORBIS

Aucto a Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa XI ritu festo Sacratissimi Cordis Iesu, additaque Octava privilegiata terti ordinis, necessario huic novae sollemnitati aptandae erant Rubricae Breviarii et Missalis Romani. Quare, re mature perpensa, auditoque specialis Commissionis voto, Sacra Rituum Congregatio vigore facultatum sibi specialiter ab eodem Sanctissimo Domino Nostro tributarum, suprascriptas variationes adprobavit, illasque in futuris editionibus Breviarii et Missalis Romani inserendas mandavit. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 1 Novembris 1931.

C. Card. Laurenti, Praefectus.

L. ✠ S. *A. Carinci*, Secretarius.

Rozporządzenia Władz Duchownych Miejscowych

Tematy do kazań na r. 1932

O Sakramentach świętych.

I.

O sakramentach św. w ogólności. Istota sakramentów św. Znak pod zmysły podpadający. Na ten znak składają się dwie rzeczy: materja i forma. Znaki to skuteczne. Wyrażają i sprowadzają łaskę Bożą. Ustanowione one są przez Pana Jezusa. Siedem jest sakramentów św. Wykazać, że odpowiadają one duchowym potrzebom człowieka i społeczności ludzkiej. Szafarz sakramentów św.

O skuteczności sakramentów św. Łaska Boża niewidzialna. Ze względu na dawanie czy też pomnażanie łaski Bożej rozróżnienie sakramentów św. na sakramenta żywych i umarłych. Łaska sakramentalna. Sakramenta, udzielające charakter.

Przyjmujący sakramenta św. Czego potrzeba do ważnego i godnego ich przyjmowania. Godność sakramentów św. Nowego Zakonu. Urządzenia starotestamentowe nie miały tej mocy. Wartość sakramentów św. w stosunku do życia moralnego, nadprzyrodzonego, do życia z Chrystusem.

II.

Chrzest św. jest sakramentem (św. Jan 3, 5; św. Mat. 28, 19). Znak pod zmysły podpadający: woda właściwa, słowa. Jak chrzcić należy. Kto jest szafarzem tego sakramentu. Kogo i kiedy ochrzcić można i należy.

Skutki chrztu św. Od czego uwalnia nas chrzest św? Odpuszcza grzechy wszelkie (Dz. Ap. 2, 28; Efez. 5, 26). Gładzi wszelkie kary za grzechy. Co nam daje Chrzest św.? Rodzimy się dla życia wiecznego (św.

Jan 3, 5; Tyt. 3, 5). Otrzymujemy zarodek cnót: wiary, nadziei i miłości. Łasce uświęcającej „dodany jest najszlachetniejszy wszelkich cnót orszak“ (Kat. rzym.). Przez chrzest św. dusza staje się dzieckiem Bożem, stajemy się spółdziedzicami Chrystusowymi (Rzym 8 17; Gal. 4, 7). Łaski te streszcza Apostoł (Fil. 3, 5, 7). Przez chrzest św. jednoczymy się z Chrystusem Panem (Gal. 3, 27) stajemy się świątynią Ducha św. (I Kor. 6, 19). Łączymy się z Kościołem św. (I Kor. 12, 27).

Dziękujmy Bogu żeśmy chrześcijanami.

III.

Znaczenie chrztu św. (św. Jan 3, 5). Potrzeba chrztu św. Jestto sakrament najpotrzebniejszy do zbawienia. Jaki los czeka niechrzczonych, zwłaszcza niemowlęta nieochrzczone? Rodzice nie powinni zwłóczyć z ochrzczeniem dziatek. Chrzest pragnienia (św. Jan 14, 21). Chrzest krwi (św. Mat. 10, 39). Przyrzeczenia złożone przy chrzcie św.: Wyrzec się szatana i wszystkich spraw jego. Wyznawać wiarę. Żyć według Boga. Zachowywać przykazania i szatę niewinności.

IV.

Chrzest św. uroczysty. Obrzędy. Rozpoczynają się zwykle w kruchcie kościoła. Nadawanie imienia świętego. Teksty modlitw i egzorcyzmów. Woda używana do chrztu. Sam akt chrztu. Namaszczenie krzyżmem św. Upomnienia przy wkładaniu czepeczka i wręczaniu świecy.

Rodzice chrzestni. Wstępują w pokrewieństwo duchowe z dzieckiem i rodzicami dziecka. Przyjmują na siebie obowiązki. Kościół św. domaga się pewnych przymiotów, jakie chrzestni winni posiadać. Nie wymawiaj się od tego obowiązku. Obrzęd wywodu matki dziecięcia.

V.

Sakrament św. bierzmowania. Ustanowienie i sprawowanie tego sakramentu. Ustanowienie przez Pana

Jezusa (św. Jan 14, 16—17; 26, 15, 26. Dz. Ap. 8, 11—47), Cała Tradycja uczy o bierzmowaniu jako sakramencie. Szafarz tego sakramentu. Znak pod zmysły podpadający. Wkładanie rąk i namaszczanie czoła. Skuteczność bierzmowania. Łaski otrzymane na bierzmowaniu. Pomnaża łaskę uświęcającą. Doskonali dzieło uświęcenia rozpoczęte na chrzcie św.

Daje łaskę mężnego wyznawania wiary św. Pomaga do walki przeciw złemu, do postępu w dobrem. Siedem darów Ducha św. Bierzmowany otrzymuje na duszy charakter. Przyjmujący ten sakrament św. Kto może go przyjąć. Należy się przygotować odpowiednio. Ci, którzy przyjęli ten sakrament, niech odnawiają w duchu łaski otrzymane, ci, którzy nie przyjęli, niech dążą do jego przyjęcia, jak tylko będzie można.

VI.

Najświętszy Sakrament Ołtarza jest Sakramentem świętym. Pan Bóg już w starym zakonie przygotowywał ludzi do tej wielkiej tajemnicy wiary naszej św. Figury i proroctwa. Drzewo żywota. Ofiary Melchizedecha i Izaaka, baranek wielkanocny, manna na puszczy, chleb Eljaszowy. Pan Jezus najpierw zapowiedział ustanowienie Najświętszego Sakramentu. Rozwinąć tekst zapowiedzi (św. Jan 6, 27—72). Zbawiciel dopełnił swej obietnicy (św. Jan 13,—I i nast.; I Kor. 11, 26). W tym Sakramencie znak pod zmysły podpadający. Materja—chleb, forma—słowa konsekracji. Znak to skuteczny, zawiera Dawcę łask. Sakrament to Najświętszy. (Sobór Tryd. ses. 13, roz. 3).

VII.

Obecność Pana Jezusa prawdziwa, rzeczywista i istotna (św. Mat. 26, 26—28; św. Mar. 14, 22—24; św. Łuk. 22, 19—20; I Kor. 11, 24—25).

Przeistoczenie chleba i wina na Ciało i Krew

Pańską. Cały przebieg zapowiedzi i ustanowienia Najśw. Sakramentu przez Pana Jezusa poucza o tem. Apostołowie pouczają o tem (I Kor. 10,16 i 11,29). Wszystkie Sobory bronią naszej wiary w tę Najświętszą Tajemnicę. Ojcowie Kościoła i nauczyciele Kościoła św. po wszystkie wieki głoszą tę prawdę.

Dlaczego Pan Jezus pozostał wśród nas w Najświętszym Sakramencie? Dogmat miłości Bożej. Abyśmy do Niego zbliżali się bez obawy. Najświętszy Sakrament probierzem wiary naszej. Aby nas uświęcać.

VIII.

Dalszy ciąg tej Tajemnicy. Pan Jezus w Najświętszym Sakramencie jest obecny z bóstwem i człowieczeństwem. Pod każdą z osobna postacią Chrystus Pan jest tak samo obecny. Pan Jezus obecny jest w każdej cząstce postaci. Zostaje tak długo, dopóki trwają postacie.

Na co Pan Jezus w Najśw. Sakramencie jest obecny? Człowiek może zaspokoić pragnienie swego serca obcowania z Panem Bogiem jaknajściślej, jaknajpoufalej. Pan Jezus Swą obecnością w Najśw. Sakramencie udziela nam wiele łask. Udziela nam świętości. Jednoczy nas w wielką rodzinę chrześcijańską. Dodaje nam męstwa w cierpieniach i w obliczu śmierci. Jest związkiem jedności Kościoła, źródłem jego bohaterstwa podczas prześladowań.

Obowiązki nasze względem Pana Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie. Mamy obowiązek czcić Pana Jezusa w Najśw. Sakramencie. Kiedy czcić Pana Jezusa w Najśw. Sakramencie? Najczęstszą sposobnością to wystawienie Najśw. Sakramentu. Najwięcej czci doznaje Pan Jezus na Boże Ciało. Dobrą sposobnością do uczczenia Najśw. Sakramentu mamy, ilekroć kapłan idzie z „P. Jezusem” do chorego. Oddawajmy też cześć Utajonemu nawiedzając Najśw. Sakrament w kościele. Należeć do Arcybractwa Najśw. Sakramentu.

Jak się zachowywać? Upaść na kolana i cześć Mu oddawać najgłębszą. Zanosić gorące modły o wszystkie łaski nam potrzebne. Brać udział w śpiewaniu prześlicznych pieśni ku czci Najśw. Sakramentu.

IX.

Obowiązek pożywania Ciała i Krwi Pańskiej (św. Jan 6,54). Co to jest Komunja święta? Obowiązek komunikowania. Nakaz Zbawiciela. Rozporządzenie Kościoła św. Skutki godnej Komunji św. (św. Jan 6,55-57). Pan Jezus łączy się z nami. Łączy nas z wszystkimi wiernymi. Najsilniejsza to więź społeczna (I Kor. 10,17; Rzym. 12, 4-5). Pozostaje w nas Zbawiciel łaską swą uświęcającą. Komunja św. dodaje nam mocy do oparcia się pokusom czartowskim i wrodzonym złym pokusom. Oczyszcza duszę z grzechów powszednich, gładzi kary doczesne. Nabieramy zapału i siły do dobrego (Filip. 4,13). Komunja św. jest zadatkiem zbawienia „zadatkiem przyszłej naszej chwały i wiecznej szczęśliwości" (Tryd. 13, rozdz. 2; św. Jan. 6,52, 55). Przez Komunję św. najskuteczniej upodobniamy się do Chrystusa. Przygotowuje Ona ciał zmartwychwstanie.

X.

Przygotowanie do Komunji św.

Przygotowanie duszy. Trzeba być wolnym od grzechu śmiertelnego. Choć przyjęcie komunji św. w grzechach powszednich nie jest jeszcze komunikowaniem niegodnem, starając się usuwać je również. Przestrzec należy przed zbytnią lękliwością, powstrzymującą od przyjmowania Komunji św.

Przygotowania co do ciała. Z prawa kościelnego przystępować do Komunji św. należy naczczo. W razie potrzeby Wiatyk można przyjąć nie naczczo. Co do odzieży upomina Kościół św., aby była przyzwoitą i czystą.

Po Komunji św. zatrzymaj się dłużej w kościele. Klęcząco oddaj Panu Jezusowi pokłon. Wzbudzaj uczucia wiary, podziwu, miłości, pokory, żalu za grzechy, podziękowania. Ponów i utwierdź się w postanowieniach. Proś Pana Jezusa o to, czego ci potrzeba.

XI.

Częsta Komunja św. Pan Jezus pragnie, abyśmy komunikowali jaknajczęściej (św. Jan 6 54—55). Kościół św. wzywa nas do częstej Komunji św. Wymówki od częstej Komunji św. Nie jestem godzien;— nieroztropna pokora. Obowiązek zajęcia się sprawami doczesnemi. Może niezawsze dobry przykład tych, co częściej komunikują. Rzeczywista zaś przyczyna: niedbałość o P. Jezusa, grzechy nałogowe i zamiłowanie świata. Przykłady świętych. Komunja św. jest pokarmem dla zdobycia sił duszy. Częstą Komunją św. tem łatwiej pozbywamy się grzechów i tem więcej łask zjednywamy sobie.

XII.

O ofierze Mszy św. O ofiarach w ogólności. Co to jest ofiara, składana Panu Bogu? Obowiązek uznawania Pana Boga Najwyższym Panem, dziękowania Mu za dobrodziejstwa i proszenia Go o nowe. Ludzkość zawsze składała Bogu ofiary. Pogaństwo. Żydzi. Proroctwa o ofierze Mszy św.: proroka Malachjasza (Mal. 1, 10—11). Figury przygotowawcze do nowej ofiary: ofiara Melchizedecha, baranek wielkanocny, ustanowienie przymierza między Bogiem a ludem wybranym.

O ofierze krzyżowej P. Jezusa (Żyd. 9 11—12). Ofiara Pana Jezusa na krzyżu była ofiarą prawdziwą (Żyd. 9,14; Izajasz 53,7; I Jan 2,2). Sam Zbawiciel składał z życia Swego ofiarę Bogu. Złożył jako zastępca ludzi (I Tym. 2,6; Rzym. 5,10; I Jan 2,2). Pan Jezus kapłanem na wieki (Żyd. 5,1; Psalm 109; Rzym. 5,9).

W nowym zakonie potrzeba ofiary nieustającej z dwóch względów: aby P. Bóg nieustannie doznawał czci największej i aby ludzie mogli przyswajać sobie owoce ofiary krzyżowej (I Kor. 11,26). Jak spływają na nas owoce ofiary krzyżowej.

XIII.

Rzeczywistość nieustanna ofiary Mszy św. (św. Łuk. 22,19). Msza św. jest prawdziwą ofiarą Nowego Zakonu. Ustanowił ją Pan Jezus po ostatniej wieczerzy. (św. Łuk. 22 [19—20]). Apostołom Swoim dał rozkaz i moc czynienia tego, co Sam uczynił. Ofiara Mszy św. jest ofiarą rzeczywistą nowego zakonu, bo w niej jest wszystko, czego potrzeba do ofiary. (Sob. Tryd. ses. 22, kan. 1). Ofiarą zaś równie jak i ofiarnikiem jest sam Chrystus Pan. Nie jest ofiarowany jak na Golgocie, lecz mistycznie przez ofiarowanie Jego Ciała pod postacią chleba i Jego Krwi pod postacią wina. Chrystus Pan we Mszy św. ofjaruje się za nas. My kapłani, sprawujący Najśw. Ofiarę, jesteśmy tylko narzędziami wiekuistego kapłana Jezusa.

Stosunek ofiary Mszy św. do ofiary krzyżowej (I Kor. 11,26). Msza św. przypomina nam, przedstawia, czyni nam obecną ofiarę krzyżową. Nadto ciągiem dalszym, prawdziwem, choć bezkrwawem jej odnowieniem. Co do istoty Msza św. jest tą samą ofiarą, co ofiara na krzyżu. Sprawia, że ze źródła ofiary krzyżowej rozlewają się nieustannie na ludzi owoce Odkupienia. Msza św. jest punktem środkowym nabożeństwa katolickiego. Msza św. jest kanałem, z którego czerpiemy siłę do życia ofiarnego.

Ofiara Mszy św. jest ofiarą nieustanną. Msza św. przetrwała wszystkie czasy. Tradycja pierwszych wieków. Liturgje starożytne. Ofiara Mszy św. utrzymała się wszędzie. Sprawować się będzie w Kościele aż do końca świata.

Komu i na co składa się ofiara Mszy św. Kościół św. nie chce i nie może tej ofiary składać nikomu jak tylko P. Bogu. Wyrażamy przez to cześć najwyższą Bogu, jest ona najlepszą ofiarą dziękczynną, jest nadto ofiarą przebłagalną za grzechy nasze. Jest ofiarą błagalną czyli ofiarą „uproszenia" nam wszelkich łask, jakich potrzebujemy. (Żyd. 7,26-27). W jakiem znaczeniu mówimy, o Mszy św., że ją odprawiamy do N. M. Panny lub do świętego jakiego? Dziękujemy Bogu za łaski, udzielone im za życia. „Dziwny Bóg w Świętych Swoich" (Ps. 67,86). Kościół św. od początku wzywał pomocy świętych przy ofierze Mszy św.

Owoce ofiary Mszy św. (Iz. 12,3). Msza św. służy ku chwale Bożej, z drugiej strony przynosi pożytki ludziom. Łaski, spływające ogólnie na wszystkich, którzy należą do Kościoła św., a nawet na świat cały. Przedewszystkiem odnosi się to do żyjących członków Kościoła św. Msza św. wspiera też wszystkich z osobna członków Kościoła św. Z jej owoców korzystają dusze cierpiące w czyścu. Pomaga ona żyjącym na tej ziemi i tym, co są poza Kościołem św., czy to innowiercom, czy poganom. Pan Jezus jest Zbawicielem świata i pragnie, by wszyscy przyszli ku uznaniu prawdy (I Tym. 2,4).

Są inne owoce, które otrzymują osoby poszczególne. Przedewszystkiem kapłan sprawujący tę ofiarę, jest najbliżej zdroju łask we Mszy św. Zazwyczaj kapłan ofiaruje Mszę św. za wskazane osoby. Jest sługą Chrystysowym i szafarzem tajemnic Bożych (I Kor. 4,1). Jakie są zasady Kościoła co do applikacji Mszy św. Kodeks Prawa Kanonicznego wprowadził w tym przedmiocie poważne zmiany. Aby więc kaznodzieja dał naukę zastosowaną do dzisiejszych przepisów kościelnych, podaje się tutaj informację zaczerpniętą z Sebastjani'ego Summarium Theol. Mar. (1921) p. 409.

Art. 3. De applicatione Missae.

§ 1. Quibus Missa applicari possit.

452. Sacrificium Missae applicari potest omnibus, qui alicuius fructus sunt capaces, nisi relate ad eos Ecclesia vetet. Et 1 — Quoad vivos, nedum pro catholicis, sed offerri potest: a) pro infidelibus, tum omnibus, tum singulis, et non modo ad eorum conversionem impetrandam sed etiam, accepto stipendio ad eorum intentionem, modo desit scandalum et satis constet nihil superstitionis in eorum intentione contineri (S. Off. 12 Iul. 1865); b) pro heareticis et schismaticis, ut supra pro infidelibus; limitatio enim per resp. „S. Off. d. 19 Apr. 1837 inducta (sc. unice ad eorum conversionem impetrandam) iam non conciliatur cum CIC. can. 809; c) pro principibus acatholicis regnantibus, etiam sollemniter, vel ad eorum conversionem vel pro eorumdem et regni prosperitate; d) pro excommunicatis, privatim et remoto scandalo: sed pro vitandis unice ad eorum conversionem (cf. can. 2262); 2 — Quoad defunctos: a) non pro sanctis, sed in eorum honorum et ad eorum intercessinem obtinendam; non pro parvulis sine baptismo dedefunctis; non pro damnatis; b) pro animabus in Purgatorio detentis, licet non constet utrum Missae fructus illi animae applicentur pro qua offertur, et si applicantur, ignoretur qua mensura ei prosint; c) privatim et remoto scandalo, at sine speciali oratione liturgica in Missa de requie, pro catechumenis, haereticis et schismaticis, excommunicatis sive toleratis sive vitandis (nam can. 809 non distinguit quoad defunctos, cum contra canon 2262 distinguat quoad vivos) et pro iis qui supultura ecclesiastica caruerint; etiam accepto stipendio; scandalum vero sacerdos removere poterit, declarando, velle se pro omnibus fidelibus defunctis celebrare cum intentione iuvandi etiam illam animam, si Deo placuerit.

Ofiara złożona kapłanowi z okazji odprawienia na daną intencję Mszy św. jest godziwą. (Św. Mat. 10,10; I Kor. 9,2). W szczególnych owocach Mszy św. biorą udział ci wszyscy, którzy obecni są na Mszy św. z nabożeństwem. Ci, którzy do św. ofiary się przyczyniają, sprawiając potrzebne ornaty lub przybory do Mszy św.

Wartość każdej ofiary Mszy św. jako ofiary Pana Jezusa jest sama z siebie nieskończonej wartości. Jako ofiara nasza, może przynieść owoce większe lub mniejsze. Z tego wynika, cośmy czynić powinni. Najczęściej uczestniczyć w ofierze Mszy św. Przykazanie kościelne nakazuje słuchać w niedziele i święta. Należy słuchać w sposób odpowiedni. Ze skupieniem ducha, z pobożnością, ze czcią największą, jednoczyć się z kapłanem Mszę św. odprawiającym.

XV.

Obrzędy ofiary Mszy św. Obrzędy te służą na to, aby wierni lepiej pojęli majestat najśw. ofiary i pobudzali się do jej rozważania. Obrzędy te przedstawiają nam żywo całe dzieło Odkupienia. Żaden obrzęd nie jest bezcelowy. Pierwsza część mszy św. nazywa się mszą katechumenów — mogli na niej pozostać katechumeni, ci, co się gotowali na przyjęcie chrztu św.

Kapłan u stóp ołtarza. Należy przy tłumaczeniu obrzędów wyjaśnienia dawać z tekstu łacińskiego wszystkie modlitwy, które kapłan we Mszy św. odmawia. Wskazać należy znaczenie tych modlitw lub czynności, wykonywanych przez kapłana. Introit, Kyrie elejson, Gloria, Kollekty czyli modlitwy ogółu wiernych. Lekcja, Graduał, Ewangelja. Credo.

XVI.

Ofiarowanie i czynności po ofiarowaniu. Prefacja. Kanon. Konsekracja. Przemienienie chleba i wina w Ciało i Krew Jezusową. Przetłumaczyć i wyjaśnić

modlitwę od konsekracji do Komunji św. Komunja św. Zakończenie Mszy św. (Wytłumaczenie obrzędów Mszy św. będzie możliwem, jeżeli już uprzednio przed kazaniem kapłan przygotuje tekst modlitw przy Mszy św. używanych. Należy również na podstawie dobrego podręcznika liturgiki wytłumaczyć znaczenie szat i przyborów niezbędnych do Mszy św.).

XVII.

O Sakramencie pokuty św.

Znaczenie i potrzeba pokuty. (św. Łuk. 13,85). Odwłóczenie pokuty to największy nierozum, największe nieszczęście i złość. Pokuta jedna nas z Panem Bogiem. Uwalnia nas od grzechu i następstw jego, przywraca pokój sumienia, otwiera nam niebo.

Ustanowienie sakramentu pokuty św. (św. Jan 20,23). Pan Jezus dał Apostołom władzę odpuszczania grzechów. Władza ta odpuszczania grzechów nie mogła ustać ze śmiercią Apostołów. Kościół wykonywał tę władzę po wszystkie czasy. Władzę tę posiadają biskupi i kapłani. Odpuszczenie grzechów to wyrok sądowy. Stąd władzę tę kapłani wykonują po spowiedzi.

XVIII.

Skutki i potrzeba sakramentu pokuty św. (I Jan 1,9). Odpuszczenie grzechów po chrzcie św. popełnionych. Odpuszczenie kary wiecznej. Przywrócenie łaski poświęcającej. Odzyskanie zazług wobec Boga. Osobne łaski posiłkujące do życia bogobojnego, chronią nas od powrotu do grzechu, pomagają do gorliwszego wypełniania uczynków dobrych. Komu sakrament pokuty św. jest potrzebny? Przedewszyskiem tym, co po chcie św. popełnili grzech śmiertelny. I tym, co popełniają grzechy powszednie. Gdyby ktoś nie mógł przyjąć Sakramentu pokuty św., w jaki sposób może dostapić odpuszczenia grzechów?

Warunki do odprawienia pokuty św. Rachunek sumienia. Potrzeba rachunku sumienia. Jak robić rachunek sumienia? Poznanie grzechów rzecz to nader ważna. Od ostatniego rozgrzeszenia ważnie otrzymanego. Liczba grzechów. Okoliczności grzechów. Następstwa grzechów zwłaszcza przy zgorszeniach, obmowach, oszczerstwach i krzywdach. Niektóre przestrogi. Robić należy rachunek sumienia z pilnością rozsądną. Czas odpowiedni. Nie należy być dla siebie sędzią zbyt surowym lub pobłażliwym. Wystrzegać się omamień własnego serca i nie sądzić siebie wedle zasad świata, ale wedle Boga. Codzienny rachunek sumienia.

XIX.

Pojęcie, potrzeba i przymioty skruchy (Joel 2.13). Co to jest skrucha? Pan Bóg od grzesznika domaga się skruchy tak stanowczo, iż nie można zastąpić jej niczem. Przymioty skruchy. Wewnętrzna, powszechna nadprzyrodzona.

Skuteczność skruchy i środki do jej wzbudzenia. Skrucha mniej doskonała łącznie ze spowiedzią wystarcza do odpuszczenia grzechów. Skrucha doskonała usprawiedliwia. Kiedy rozbudzać skruchę doskonałą? Środki do wzbudzenia skruchy. Rozważać czem jest grzech? Jakie nieszczęścia wprowadza grzech? Kogo obraża? Rozważać gorzką mękę i śmierć P. Jezusa.

Przedsięwzięcie poprawy. Znaczenie i potrzeba przedsięwzięcia poprawy. Kto ma skruchę prawdziwą, ten tem samem ma też przedsięwzięcie poprawy. Przymioty przedsięwzięcia poprawy. Mocne, powszechne, nadprzyrodzone, skuteczne. Używanie środków do poprawy.

O unikaniu sposobności do grzechów. Znaczenie i rodzaje sposobności grzechowych. Co to jest sposobność do grzechu. Rozmaite są sposobności do grzechu. Niebezpieczeństwo sposobności grzechowych.

Obowiązek unikania sposobności grzechowych. Bez ich unikania niema powstania z grzechów. Wymówki do unikania tych sposobności.

Walka z grzechami nałogowemi. Co to jest nałóg. Jakie bywają nałogi. Konieczność pracy nad pozbyciem się nałogu. Jakie środki prowadzą do tego?

XX.

Istnienie i warunki spowiedzi. Istnienie spowiedzi. Człowiek czuje potrzebę wyjawienia win swoich. Pan Jezus ustanowił instytucję spowiedzi. Kto chce mieć grzechy odpuszczone, musi je wyznać. Co to jest spowiedź? Warunki spowiedzi. Z czego spowiadać się nie należy? Z grzechów, jakich nie popełniliśmy. Z grzechów, popełnionych przez innych. Nie wyliczać dobrych uczynków. Spowiadać się należy ze wszystkich grzechów śmiertelnych, nie wyznanych na spowiedzi. Oskarżać się winniśmy z nich rzetelnie, szczerze, podając liczbę, okoliczności potrzebne. Spowiedź grzechów powszednich. Jak się zachować przy spowiedzi.

Wykroczenia przeciw spowiedzi. O braku zupełności. Zapomnienie grzechu bez winy własnej. O braku szczerości. Do szczerości w spowiedzi jesteśmy ściśle obowiązani. Przyczyny braku szczerości. Pycha, bojaźń przed spowiednikiem, wstyd, obawa pokuty cieżkiej i podszepty szatańskie. Nieszczerość na spowiedzi jest nierozumną, grzeszną i zgubną. Pobudki do szczerej spowiedzi. Spowiedź szczera to jedyny sposób pozbycia się grzechów. Lepiej wyznać grzech przed kapłanem, niż ma być ujawnionym na sądzie przed Bogiem.

Spowiedź generalna. Dla kogo jest ona konieczną, pożyteczną a niekiedy niewskazaną. Pożytki spowiedzi. Spowiedzią przywracamy P. Bogu cześć powinną. Korzyść spowiedzi dla tego, co się spowiada. Spowiedź jest korzystną dla drugich, dla rodziny a na-

wet dla całego społeczeństwa. Spowiadajcie się dobrze i jaknajczęściej.

XXI.

Zadosyćuczynienie Sakramentalne. Co ono oznacza? Mimo zadosyćuczynienia Chrystusa Pana także sami musimy zadosyćuczynić za grzechy swoje. Kościół zawsze w Sakramencie pokuty każe nakładać zadosyćuczynienie. Pokuta zastosowana do rodzaju przewinienia. Modlitwa, post, czy inne umartwienie, jałmużna. Spowiadający się ma obowiązek przyjęcia pokuty i jej wykonania. Każdy powinien sam odprawić. Kiedy mamy obowiązek odprawić pokutę nam nadaną.

Zadosyćuczynienie pozasakramentalne. Porównajmy pokuty dzisiejsze z pokutami w pierwszych wiekach Kościoła. Dzisiejsze pokuty sakramentalne są bardzo złagodzone. Pożądanem jest, abyśmy sami nakładali sobie pokuty dobrowolne. Modlitwy, umartwienia, jałmużny. Ciało poddawać w niewolę duszy. Dopuszczenia Boże znośmy odpowiednio w intencji dobrej.

XXII.

O odpustach w ogólności. Istota odpustu. Odpust nie jest odpuszczeniem grzechów. Nie uwalnia nas od obowiązku czynienia pokuty, czem zatem jest? Kościół ma władzę udzielania odpustów. Tę władzę otrzymał od Chrystusa Pana (św. Mat. 16,19). Kościół św. korzystał z niej po wszystkie wieki. Warunki do dostąpienia odpustu. Posiadanie łaski uświęcającej. Wypełnianie wszystkich dobrych uczynków, przepisanych przez Kościół św. Intencja czyli wola uzyskania odpustu. Odpusty są zbawienne. Gładzą kary doczesne, którebyśmy musieli odcierpieć w czyścu. Pobudzają do dobrego. Podtrzymują na drodze cnoty. Pobudzają do częstego przystępowania do sakramentów św.

Przez nie możemy pomagać innym. Dają nam pociechę w życiu i przy śmierci.

O odpustach w szczególności. Rodzaje odpustów. Rozróżniamy odpusty zupełne i cząstkowe, miejscowe, rzeczowe i osobiste. Jubileusz. Rodzaje jubileuszów. Warunki uzyskania odpustu jubileuszu.

Jakie odpusty może uzyskać parafjanin w swej parafji, w stowarzyszeniach religijnych swej parafji. Korzystajmy z odpustów.

XXIII.

Sakrament Namaszczania olejem św. (św. Jakób 5, 14—15). Naco ustanowił Pan Jezus Sakrament ostatniego namaszczania. Pismo św. i Tradycja. Materja i forma tego Sakramentu. Szafarz tego Sakramentu. Jakie skutki sprowadza ten Sakrament.

Kto, kiedy powinien przyjąć Sakrament Ostatniego Namaszczenia. Uprzedenia ludzi przeciwko temu Sakramentowi.

XXIV.

Sakrament Kapłaństwa. O kapłaństwie w ogólności. Kapłaństwo u wszystkich ludów, u Żydów. Potrzeba kapłańswa.

Sakrament kapłaństwa, ustanowiony przez Chrystusa Pana. Kiedy Pan Jezus kapłaństwo ustanowił? Apostołowie święcili kapłanów. (Dz. 14, 22; I Tym. 4, 14; 5, 22; II Tym. 1, 6). Materja i forma tego Sakramentu. Skutki Sakramentu kapłaństwa. Największa łaska—kapłaństwo. Lud bez kapłaństwa — to najcięższy dopust.

XXV.

O godności kapłaństwa nowozakonnego. Powołanie (św. Jan 15, 16; św. Łuk. 6, 13; 10, 2; Dz. 1, 23—24). Stopniowanie święceń, jako przygotowanie do kapłaństwa. Wyjaśnić znaczenie każdego święcenia. Władza kapłańska, Władza odprawiania Najśw. Ofjiary i udzie-

lania Sakramentów św. Władza nauczania słowa Bożego i kierowania wiernymi do szczęścia wiecznego. Obowiązki wiernych wobec godności kapłaństwa.

XXVI.

Małżeństwo chrześcijańskie prawdziwym Sakramentem (Efez. 5,32). Ustanowienie małżeństwa przez Boga (I Mojż. 2,18—24). Stałość i nierozerwalność małżeństwa z prawa naturalnego. Małżeństwo chrześcijańskie jest Sakramentem. Wyjaśnić dogmatyczny tekst św. Pawła (Efez. 5, 32), określający analogję między małżonkami a Chrystusem i Kościołem św. Cała Tradycja podaje naukę o tym Sakramencie. Co stanowi istotę tego Sakramentu. Kto jest szafarzem Sakramentu małżeństwa. Sakrament małżeństwa jest własnością Kościoła.

Skutki tego Sakramentu. Łaski w niem otrzymywane.

Co sądzić o ślubach cywilnych.

XXVII.

Nierozerwalność małżeństwa a rozwody (św. Mat. 19, 6). Jedność małżeństwa. Nierozerwalność małżeństwa jest fundamentem wzorowego życia małżeńskiego. Przysięga małżeńska. Małżeństwo jako obraz i odblask związku Chrystusa z Kościołem. Nauka Chrystusa Pana (św. Mat. 19, 10; św. Mar. 10, 11—12; I Kor. 7, 39). Nauka Ojców Kościoła. Rozumowe dowody za nierozerwalnością małżeństwa.

Rozwody. Są one przeciwne prawu Bożemu, dobru ogólnemu, szczęściu małżonków i ich potomstwa. Smutne doświadczenia rozwodów w innych krajach. Powinności katolika w obronie nierozerwalności małżeństwa.

XXVIII.

Przygotowanie do małżeństwa. Pomoc Boża. Badanie swego powołania. Rozwaga i namysł, czy ma zawrzeć małżeństwo z tą osobą. Na co zwracać trzeba

uwagę przy wyborze osoby, z którą ma się zawrzeć związek małżeński. Rozwaga ta i namysł uchroni przed nieszczęśliwem małżeństwem.

O przeszkodach małżeńskich. Które to są? Kościół ma prawo stanowić przeszkody do małżeństwa. Racjonalność tych przeszkód. Dyspensa od nich. O małżeństwach mieszanych. Kościół św. jest przeciwny małżeństwom mieszanym. Kościół św. zezwala czasem na takie małżeństwo, ale pod ciężkiemi warunkami.

Zaręczyny. Do czego obowiązują. Przygotowania do godnego przyjęcia Sakramentu małżeństwa.

XXIX.

Obowiązki małżonków. Stan małżeński jest niezmiernie ważnym zarówno dla samych małżonków, jak i dla społeczeństwa. Wspólne obowiązki małżonków. Wierność wzajemna. Miłość wzajemna. Uczciwość małżeńska. Grzechy przeciwko macierzyństwu. Wychowanie dzieci. Obowiązki każdego z małżonków zosobna. Szlachetność stanu małżeńskiego w stosunku do szczęścia wiecznego.

W sprawie taks.

BISKUP ŁUCKI
Nr. 6185

Łuck, dnia 8.XII. 1931 r.

Do
Pana Wojewody Wołyńskiego
w Łucku.

Z wielu stron wpływają do Kurji Biskupiej zawiadomienia o zwróceniu się miejscowych władz administracyjnych do XX. Proboszczów z żądaniem wyjaśnień w sprawie opłat, pobieranych przez duchowieństwo parafjalne przy okazji sporządzania aktów metrycznych.

Kurja Biskupia wskazała XX. Proboszczom, że zgodnie z ułożonym po porozumieniu się Komisji Papieskiej z Przedstawicielami Rządu porządkiem pro-

wadzenia korespondencji z władzami świeckiemi, sprawy natury ogólniejszej lub zasadniczej mogą być załatwiane tylko za pośrednictwem władzy duchownej.

Co do meritum danego zagadnienia mam zaszczyt podać do wiadomości Pana Wojewody następujące dane.

W Kościele Katolickim z wypełnianiem przez duchowieństwo niektórych funkcji religijnych łączy się obowiązek wpisania do odpowiednich ksiąg metrycznych aktu o dopełnieniu danej funkcji. W dawnem prawie kościelnem obowiązek ten określony został w rozporządzeniach koncyljum Trydenckiego i rytuału rzymskiego (księgi chrztu: Conc. Trid. ss. XXIV de reform. matr. c. 2; księgi małżeństw: C. Tr. ss. XXIV. de reform. m. c. 1; księgi zmarłych; Rit. Rom. tit. X. c. 2). Kodeks prawa kanonicznego obowiązującego obecnie, bardzo drobiazgowo określa obowiązek prowadzenia ksiąg metrycznych (cc. 470, 576, 777, 798, 1011, 1103, 1107, 1238, 1813, 1988, 2383).

Do funkcji religijnych, zespolonych z obowiązkiem zapisywania odpowiednich aktów metrycznych,—było i jest przywiązane prawo pobierania przez duchowieństwo pewnych ofiar, które noszą nazwę iura stolae. Przed nowym kodeksem tych praw dotyczył dekret Inocentego XI papieża, z dnia 8 października 1678 r., ustanawiający wysokość wspomnianych ofiar; zkąd dekret ten znany był pod nazwą taxa innocentiana. Sprawę tę później unormował dekret św. Kongregacji koncyljum z dnia 10 czerwca 1896 r. W nowym kodeksie prawa kan. prawo pobierania ofiar, związanych z funkcjami religijnemi i sporządzaniem aktów metrycznych, określają kanony: 1234 — 1238, 1507, 2408.

Księgi metryczne kościelne posiadają znaczenie dokumentów publicznych, nawet w tych częściach Rzeczypospolitej Polskiej, w których istnieją świeckie urzędy stanu cywilnego.

W stosunkach kościelnych te księgi zachowają zawsze charakter dokumentów publicznych (instrumenta publica), bez względu na to, jakie formy otrzyma w przyszłości ustawodawstwo świeckie w danej dziedzinie.

W b. królestwie polskiem kościelne księgi metryczne otrzymały charakter ksiąg stanu cywilnego, a duchowni, — prowadzący te księgi, uznani zostali za urzędników stanu cywilnego.

Z wyjątkiem b. królestwa polskiego władze państwowe nie ingerowały w dziedzinę opłat, związanych z prowadzeniem ksiąg metrycznych kościelnych. W b. zaborze pruskim ministerstwo spraw wewn. reskryptem z dn. 23.II.1897 zastrzegło bezpłatne wystawianie przez ks. ks. proboszczów metryk urzędom stanu cywilnego, ilekroć żądały ich w interesie urzędowym z czasu przed I.X.1874.

W księstwie warszawskiem, przy okazji nadania księgom metrycznym kościelnym charakteru ksiąg stanu cywilnego, dekretem Fryderyka Augusta, króla saskiego, księcia warszawskiego, z dn. 23.II.1809 przepisaną została taksa opłat za spisywanie aktów stanu cywilnego. Za czasów królestwa polskiego ogłoszono pod d. 30.XII.1818,—a potem w d. 19.VII.1824 r. nową taksę, normująca iura stolae. Rozporządzenia te, wkraczające w dziedzinę ściśle kościelnych wewnętrznych stosunków, których normowanie należy wyłącznie do władzy kościelnej,—spotkały się z opozycją ze strony tej władzy i nigdy nie weszły w życie. Wprawdzie gł. dyrektor rz. komisji wyznań rel. reskryptem z d. 8|20.II 1866 r. Nr. 7794|30528 nalegał na stosowanie wspomnianej taksy i groził karami, już jednak w nowym reskrypcie z d. 6|18.VI 1867, Nr. 2169 — uznał, że przy uwzględnieniu miejscowych okoliczności ściśle stosowanie taksy nie obowiązuje. Tym sposobem władze kościelne w b. królestwie polskiem obroniły

nienaruszalność kościelnego charakteru opłat związanych z prowadzeniem ksiąg metrycznych.

Obecnie także omawiane opłaty zachowują swój charakter i niezmiennie zaliczane są do iura stolae. Z tego również powodu w poszczególnych diecezjach wysokość tych opłat określa władza diecezjalna na Synodach lub w drodze pozasynodalnej.

† *Adolf Szelążek*
Biskup Łucki

(—) *Ks. Jan Szych*
Kanclerz

Rozporządzenia Prawno-Państwowe

Opieka religijna w zakładach opiekuńczych.

ODPIS.

WOŁYNSKI URZĄD WOJEWÓDZKI
Nr. 4582|PO

Łuck, dn. 19.XI-1931 r.

Do
Pp. Starostów Powiatowych, Przewodniczących Wydziałów Powiatowych i Burmistrzów mm. Łucka, Kowla i Równego

J. E. Ks. Biskup Łucki zawiadomił mnie, że Wizytatorowi kościelnych zakładów opiekuńczych ks. kan. Jagłowskiemu, Rektorowi Seminarjum Duchownego w Łucku, została powierzona opieka religijna we wszystkich zakładach opiekuńczych województwa wołyńskiego, w których znajdują się dzieci wyznania rz.-katolickiego.

Proszę zatem o wydanie podległym nadzorowi Pp. zakładom opiekuńczym zarządzenia, aby udzielały księdzu Wizytatorowi pomocy w wykonywaniu powierzonych mu obowiązków.

Podstawa prawna: art. 102 Konstytucji oraz art. 3 ustawy o opiece społecznej.

Za Wojewodę
(—) *J. Śleszyński*
Wicewojewoda

L. i d. jak wyżej.

Do
Kurji Biskupiej
w Łucku

Powyższy odpis przesyłam do wiadomości.

Za Wojewodę
(—) *A. Śleszyński*
Wicewojewoda

WOŁYŃSKI
URZĄD WOJEWÓDZI
L. 4555|PO.

Łuck, dn. 19.XI-1931 r.

Do
Kurji Biskupiej
w Łucku

Odpowiadając na pismo z dnia 26.X rb. L. 5420, komunikuję, że do wizytowania kościelnych zakładów opiekuńczych na terenie województwa wołyńskiego zostali wyznaczeni: Konstanty Titow—Naczelnik Wydziału Pracy i Opieki Społecznej oraz Ignacy Kowalczyk — Zastępca Naczelnika Wydziału Pracy i O. S.

Pozatem pp. Starostowie wizytowaliby kościelne zakłady opiekuńcze na terenie swych powiatów osobiście, względnie przez delegowanych w tym celu urzędników.

O zamierzonej wizytacji każdorazowo zostanie powiadomiony przez Naczelnika Wydziału lub właściwego Starostę Ksiądz Kanonik Jagłowski, Wizytator kościelnych zakładów opiekuńczych.

O powyższem jednocześnie zawiadamiam pp. starostów.

Za Wojewodę
(—) *J. Śleszyński*
Wicewojewoda

W sprawie aktów urzędowych Ordynarjuszów Diecezyj.

Minister Sprawiedliwości
Warszawa
Dnia 22 czerwca 1931 r.
Nr. I. U. 4086-31.

Na skutek pisma z dn. 11.VI.1931 r. Nr. 613|31 mam zaszczyt zawiadomić, że jednocześnie z niniejszem wydałem do Prezesów Sądów Okręgowych w b. zaborze rosyjskim zarządzenie treści następującej:

Niektórzy Rejenci kwestjonują akty urzędowe i upoważnienia Ordynarjuszów Diecezyj, wydane księżom, celem przeprowadzenia tranzakcyj, np. kupna lub sprzedaży nieruchomości, domagając się upoważnienia, sporządzonego przed rejentem, mimo, że rzeczone powyżej dokumenty są wydawane w formie urzędowej z podpisem Ordynarjusza i urzędową pieczęcią.

Kwestjonowanie w ten sposób wydanych dokumentów jest niesłuszne. Biskup, wystawiając pełnomocnictwo, względnie delegację dla przedsięwzięcia pewnej czynności, występuje jako Ordinarius loci z tytułu piastowanego urzędu, który w myśl Konstytucji i Konkordatu ma charakter instytucji prawa publicznego, uprawnionej do używania pieczęci i godła państwowego; taki dokument ma mieć charakter atku urzędowego i zbędne jest zeznanie go przed notarjuszem. O ile podpis na takim dokumencie, przedstawionym do notarjusza lub hipoteki, nie jest w hipotece znany, winien być poświadczony przez znaną hipotece władzę zwierzchnią tego, który podpisał, lub prezesa Sądu Okręgowego lub notarjusza.

O treści niniejszego pisma zechce Pan Prezes powiadomić Notarjuszów i Pisarzów Hipotecznych, urzędujących w okręgu powierzonego Panu Sądu.

Minister wz. (—) *Sieczkowski*
Podsekretarz Stanu.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów i Ministrów:

Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Reform Rolnych oraz Rolnictwa z dnia 26 maja 1931 r. w sprawie wykonania postanowień Konkordatu zawartego pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzecząpospolitą Polską.

(*Dziennik U. R. P. Nr. 51, poz. 424*).

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1925 r. o zatwierdzeniu układu ze Stolicą Apostolską, określającego stosunek Państwa do Kościoła Rzymsko-Katolickiego (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 324) i artykułu XXV Konkordatu zawartego pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzecząpospolitą Polską (Dz. U. R. P. z 1925 r. Nr. 72, poz. 501) zarządza się co następuje:

§ 1. Prócz ustaw, rozporządzeń i dekretów dotyczących przedmiotów objętych postanowieniami Konkordatu, a które już w inny sposób wyraźnie lub milcząco uchylone zostały, — przestały obowiązywać w myśl art. XXV Konkordatu zawartego pomiędzy Stolicą Aposiolską a Rzecząpospolitą Polską z dniem jego wejścia w życie, t. j. z dniem 2 sierpnia 1925 r. niżej wyszczególnione przepisy prawne:

1) Postanowienie z dnia 6 (18) marca 1817 r. (Dziennik Praw tom VI str. 242 — 249).

2) Postanowienie z dnia 25 grudnia 1823 r. (6 stycznia 1824 r.) (Dziennik Praw tom VIII str. 320—330).

3) Postanowienie Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 18 (30) czerwca 1835 r. (Dziennik Praw tom XVII str. 71—74).

4) Postanowienie Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 8 (20) października 1837 r. (Dziennik Praw tom XXI str. 270—279).

5) Postanowienie Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 4 (16) kwietnia 1862 r. (Dziennik Praw tom LIX str. 380—387).

6) Ukaz z dnia 8 (20) stycznia 1863 r. (Dziennik Praw tom LXI str. 136 — 139).

7) Postanowienie Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 15 (27) marca 1863 r. (Dziennik Praw tom LXI str. 163—164).

8) Instrukcja o budowie, restauracji i reperacji Kościołów i innych zabudowań parafjalnych w parafjach rzymsko-katolickich i greko-unickich z dnia 5 (17) marca 1863 r. (Dziennik Praw tom LXI str. 165 — 178).

9) Ukaz o kollatorji z dnia 14 (26) lipca 1864 r. (Dziennik Praw tom LXII str. 280—287).

10) Postanowienie Komitetu Urządzającego w Królestwie Polskiem o zapisach warunkowych na korzyść duchowieństwa rzymsko-katolickiego i różnych instytutów z dnia 7 (19) lutego 1867 r. (Dziennik Praw tom LXVI str. 440—443).

11) Ukaz o oddaniu zarządu sprawami wyznania grecko-unickiego pod zawiadywanie ministra oświecenia publicznego z dnia 4 października 1868 r. (Dziennik Praw tom LXVIII str. 428—431).

12) Uchwała Komitetu do spraw Królestwa Polskiego o kapitałach legowanych na rzecz duchowieństwa grecko-nickiego z dnia 25 maja 1871 r. (Zbiór Praw i Rozporządzeń r. 1871 Nr. 58, str. 653).

§ 2. Postanowienie § 1 ma odpowiednie zastosowanie do następujących przepisów prawnych, o ile dotyczą Kościoła Katolickiego:

1) uwagi do art. 1025 tomu X części I Zwodu Praw (wydanie 1914 r.);

2) art. 1109 tomu X cz. I Zwodu Praw (wydanie 1914 r.);

3) art. 72 tomu XIV Zwodu Praw, ustawy o zapobieganiu i tamowaniu przedstępstw (wydanie 1890 r. dalszy ciąg z r. 1910);

4) przepisów Ukazu do rządzącego Senatu, oraz ustawy o zarządzie zakładów dobroczynnych w gu-

bernjach: warszawskiej, kaliskiej, kieleckiej, łomżyńskiej, lubelskiej, piotrkowskiej, płockiej, radomskiej, suwalskiej i siedleckiej — z dnia 19 czerwca st. st. 1870 r., ustanawiających zarząd rad dobroczynności publicznej oraz innych władz administracji państwowej nad zakładami dobroczynnemi i ich majątkiem— w odniesieniu do zakładów dobroczynnych, które posiadają i posiadać będą polskie osoby prawne, kościelne i zakorne (art. XVI Konkordatu), oraz ich majątku.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na obszarze okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *W. Sławek*,
Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*,
Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski*,
Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*,
Minister Wyznań Rel. i Oświec. Publ. *Sł. Czerwiński*,
Minister Reform Rolnych: *L. Kozłowski*,
Minister Rolnictwa: *Leon J. Połczyński*.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Biskup Dr. A. Szelążek.

UWAGI O ZAPISYWANIU NA MARGINESACH METRYK KOŚCIELNYCH

WZMIANKI O FAKTACH ZGŁASZANYCH PRZEZ URZĘDY ŚWIECKIE

Wielokrotnie do księży proboszczów i rektorów kościołów, utrzymujących księgi metryczne kościelne, nadsyłają urzędy świeckie żądania wpisu przy metrykach różnego rodzaju faktów, jak rozwiązanie małżeństwa przez wyrok sądów świeckich, lub duchownych akatolickich, zawarcia związków małżeńskich cywilnych, zmiany wyznania religijnego i t. p.

W tych wypadkach duchowni katoliccy stają wobec konieczności rozstrzygnięcia zagadnienia, jak mają się ustosunkować do tych żądań. Wytwarza się bowiem wówczas rozbieżność nakazów prawa kanonicznego i wymagań władz państwowych, — mających za sobą niekiedy ustawy świeckie.

Dokładne rozpoznawanie momentów, które mogą mieć w danej dziedzinie decydujące znaczenie, wskaże właściwą drogę. Rozpatrzeć trzeba nadewszystko wskazania konkretne kodeksu prawa kanonicznego — potem—obowiązujących ustaw i zasadniczy ich stosunek do ksiąg metrycznych kościelnych.

Idzie tu w szczególności o akty chrztu (wzgl. urodzeń), małżeństw i zgonu.

I.

WSKAZANIA KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO

Prowadzenie ksiąg metrycznych przez księży proboszczów jest najściślejszym obowiązkiem. Apodyktyczna forma dyspozycji c. 470 § 1 *„conscribat et diligenter asservet“*—wyklucza wszelką pod tym względem wątpliwość.

Projekt ustawy o księgach stanu cywilnego, ułożony przez komisję kodyfikacyjną, w związku z projektem ustawy o małżeństwie, przewiduje wprowadzenie świeckich urzędów stanu cywilnego. Duchowieństwo katolickie jednak zachowa zawsze obowiązek i prawo prowadzenia ksiąg metrycznych kościelnych.

Kodeks prawa kanonicznego wskazuje cztery książki parafjalne, jako ściśle obowiązujące: chrztów, bierzmowania, małżeństw i zgonów (c. 470 § 1).

Kopje tych ksiąg winny być pod koniec każdego roku przesyłane do kurji biskupiej.

Specjalny przepis kodeksu p. k. w c. 1813 § 1 n. 4 — nadaje tym księgom charakter dokumentów publicznych i wskazuje warunki ich mocy prawnej. A więc, jako instrumenta publica muszą być uważane:

1) księgi parafjalne, przechowywane w kancelarji parafjalnej; 2) autentyczne kopje tych ksiąg, przechowywane w kurji biskupiej; 3) wypisy z tych ksiąg, w formie pełnych kopji lub świadectw skróconych, sporządzonych przez proboszcza lub ordynarjusza albo też notarjusza kościelnego; 4) autentyczne kopje tych świadectw.

Dokumenty te zachowają swój walor we wszystkich stosunkach, które normuje prawo publiczne kościelne wewnętrzne, — a zatem: nietylko we wzajemnych stosunkach duchowieństwa, lecz także w dziedzinie stosunku władz kościelnych do wiernych i odwrotnie, — w zakresie także działania prawa publicznego zewnętrznego.

Jak wielką wagę przywiązuje prawodawstwo kościelne do należytego prowadzenia ksiąg metrycznych, parafjalnych, wnosić można z surowości kar, które grożą za wszystkie w tym zakresie uchybienia. C. 2383 wkłada na ordynarjusza obowiązek stosowania kar — z mocy władzy dyskrecjonalnej, za zaniedbanie w pisaniu lub w przechowywaniu metryk.

Na mocy c. 2406 zniszczenie, znieprawienie zarówno jak sfałszowanie metryk (falsare, adulterare, destruere vel occultare) pociąga za sobą utratę urzędu kościelnego; odmowa wydania z ksiąg metrycznych, wymaganych racjonalnie świadectw lub inne wykroczenia w omawianej dziedzinie, grozi conajmniej karą pieniężną, — a może spowodować także usunięcie z urzędu.

Podkreślić tu należy znaczenie terminu *„adulterare"*. Sfałszowanie polega na wpisaniu faktu lub okoliczności, które nie istnieją; *znieprawienie, — adulteratio*, ma miejsce wówczas, gdy odnotowuje się fakty lub okoliczności rzeczywiste, ale przeciwne prawu lub etyce katolickiej.

Akty chrztów, małżeństw i zgonów organicznie łączą się z odnośnemi funkcjami religijnemi, spełnia-

nemi przez proboszcza lub innego kapłana; są one stwierdzeniem i dowodem tych funkcji; mają być odzwierciadleniem ścisłem okoliczności, które towarzyszyły spełnianiu czynności religijnej; nie mogą przeto zawierać odnotowania okoliczności, które nie powinny były być dopuszczane. Proboszczowi, względnie innemu kapłanowi, niewolno zezwalać na takie fakty, które są w sprzeczności z prawem kanonicznem,—np. dopuszczać do funkcji rodziców chrzestnych osoby, którym prawo kanoniczne tej godności odmawia (c. 765); tego więc rodzaju fakty nie mogą również wchodzić do treści aktów metrycznych.

Metryki kościelne winny być pisane po spełnieniu danej funkcji religijnej możliwie jaknajśpieszniej (c.c. 1103 § 1, 1238).

W zakres treści niektórych metryk kościelnych wchodzą okoliczności, które nie są objęte wymaganiami świeckich aktów stanu cywilnego, — jak np. odnotowanie przy akcie chrztu — udzielania sakramentu bierzmowania (c. 576 § 2); złożenia ślubów zakonnych (professji — c. 576 § 2); otrzymania święceń subdiakonatu (c. 1011); udzielenie umierającemu sakramentów świętych (c. 1238).

Wymieniane w kodeksie prawa kan. akty metryczne wiążą się wzajemnie przez potrzebę odnotowań przy aktach—chrztu i małżeństw nowych faktów, które spełnione zostały i zespolone są z czynnościami kościelnemi, a także z przewidzianą przez prawo kanoniczne rejestracją w księgach metrykalnych.

Z odnotowań w księdze chrztów i małżeństw — wyklucza kodeks pr. kan. rejestrację małżeństw poufnych (m. conscientiae) oraz pochodzącego z tych małżeństw potomstwa. Te fakty rejestrowane są w oddzielnej księdze, przechowywanej w archiwum tajnem kurjalnem (c. 1107).

Treść aktów metrykalnych, jako też fakty, mające być odnotowanemi na marginesie metryk, są wskazane

w Kodeksie Prawa Kanonicznego z całą drobiazgowością. Na tej podstawie możnaby mniemać, że przedmioty rejestracji podane są przez prawo kanoniczne enumerative, czyli że poza wskazanemi szczegółami, — inne nie powinnyby być notowane. Jeden tylko c. 1103 § 1—w sprawie rejestracji zawartych małżeństw, oprócz wskazania szczegółów, które mają być wpisane, — zawiera normę ogólną, zezwalającą na rozszerzenie zakresu przedmiotów rejestracji: „atque *alia*, secundum modum, in libris ritualibus et a *proprio Ordinario praescriptum*". Wnosić stąd można, że przy pisaniu aktów metrycznych kościelnych nie jest wzbronionem przez prawo kanoniczne czynienie na marginesie metryk takich wzmianek, które wychodzą poza wskazane w Kodeksie fakty,—a wypływają z zarządzeń władzy kościelnej lub wymagań ustaw państwowych, o ile te wymagania ustaw stoją w stosunku do prawa kanonicznego jako secundum ius albo praeter ius, nie zaś contra ius.

Rzeczy przeciwne prawu kanonicznemu nie mogą być odnotowywane w aktach metrycznych kościelnych. Wprowadzanie takich faktów lub okoliczności, które są *contra ius*, — znaczyłoby adulterare dane metryki, czego surowo zabrania c. 1406 Kodeksu Prawa Kanonicznego, grożąc wielkiemi karami.

Przechodząc do poszczególnych aktów metrycznych kościelnych, uwypuklić należy pewne cechy, które je wyodrębniają od świeckich aktów stanu cywilnego.

Akty chrztu, — omówione w c. 777, — noszą tę nazwę, ponieważ podają wszystkie okoliczności, związane z udzieleniem chrztu świętego. Wszakże kościelny akt metryczny chrztu czyni zadość także potrzebom życiowym w stosunkach społecznych, gdy forma tego aktu, przepisana w c. 3 tyt. XII Rytuału Rzymskiego, nakazuje zarejestrowanie także daty oraz najważniejszych okoliczności urodzin ochrzczonego.

Prawodawstwo kanonicznie unormowało bardzo starannie i z wielką dyskrecją sprawę zapisywania nazwisk rodziców dzieci nieślubnych. Kanon 777 § 2-im obowiązuje proboszcza do wpisania imienia matki, wówczas tylko, gdy fakt macierzyństwa danej osoby jest publicznie stwierdzonym,—albo gdy matka dziecka własnowolnie stwierdza pisemnie lub wobec dwóch świadków to swoje macierzyństwo. *Nazwisko ojca* wymienionem być winno wówczas, gdy to stwierdza autentyczny dokument, lub gdy ojciec pisemnie albo wobec dwóch świadków przyznaje się do ojcowstwa. O ile ojciec w ten sposób nie jest ujawniony,—o dziecku nadmienić należy, iż jest nieznanego ojca. Jeżeliby w ten sposób nie było także ujawnione imię matki, zaznacza się w akcie, iż dziecko jest nieznanych rodziców. Komisja Papieska do tłómaczenia kodeksu pr. kan. w d. 14.VII.1922 r. wyjaśnia, że imię ojca w ten sposób odnotowywać należy, — żeby nie wynikło stąd żadne zniesławienie, a w szczególnych wypadkach odwoływać się należy do św. kongregacji koncyljum (AAS. 1922 XIV p. 528).

Akty chrztu przedstawiają najszersze pole do czynienia wzmianki na marginesie aktu o zaszłych zmianach, które winny być rejestrowane. Poza faktem bierzmowania i profesji zakonnej (c. 576 § 2) oraz przyjęcia subdiakonatu (c. 1011), — o czem wspomnieliśmy wyżej, — konieczne jest także odnotowywanie małżeństwa. Zawarcie małżeństwa przez daną osobę ma być zaznaczone przy metryce chrztu, — na mocy c. 1103 § 2; wszakże wzmianka o tym fakcie jest zakazaną, jeżeli zawarte zostało małżeństwo conscientiae (c. 1107).

Kodeks Prawa Kanonicznego w swej części o procesach w c. 1988 — wkłada na Ordynarjusza obowiązek spowodowania uczynienia wzmianki przy metryce chrztu i małżeństw, o unieważnieniu małżeństwa przez wyrok sądu duchownego. Kanon odnośny opiewa

„Decreta matrimonii nullitate, Ordinarius loci curare debet, ut de ea mentio fiat in baptismorum et matrimoniorum regestis, ubi matrimonii celebratio consignata invenitur”. Powyższy tekst ma to znaczenie, że gdy ordynarjusz wyda odnośny wyrok, ma spowodować uczynienie wzmianki. Jakkolwiek zaś ordynarjusz sam osobiście wyroku nie feruje, wyrok jednak jego sądu biskupiego jest jego wyrokiem.

Zarządzenie to obowiązuje ordynarjusza pierwszej instancji. Tekst cytowanego kanonu zastrzega jeszcze, że wzmiankę o unieważnieniu małżeństwa uczynić należy przy metryce chrztu w tym tylko wypadku, gdy przy tym akcie istnieje uczyniona poprzednio wzmianka o zawarciu małżeństwa.

Tekst kanonu 1988, mający na względzie tylko forum kościelne dla orzeczenia nieważności małżeństwa i związanych z tym wyrokiem zmian w aktach metrycznych, nie przewiduje w najmniejszej mierze dopuszczalności rejestracji wyroków sądów świeckich albo duchownych nie kompetentnych (jak np. akatolickich) o rozwiązaniu węzła małżeńskiego. Trzeba mieć na względzie, że Kodeks Prawa Kanonicznego zawsze bardzo oględnie przewiduje i odpowiednio udostępnia stosowanie się do ustaw państwowych, do wymagań kodeksu cywilnego, zarządzeń władz państwowych, gdy to daje się pogodzić z prawem kościelnem. Teksty kanonów w takich razach albo mówią wyraźnie o potrzebie stosowania ustaw państwowych, albo używają formuł równoznacznych z takiem dopuszczeniem wpływu norm prawnych świeckich.

W danym jednak wypadku wykluczona jest wszelka możność domniemania, że uwzględniać należy wymagania władz świeckich o rejestracji, przy akcie chrztu lub małżeństwa, faktu rozwiązania węzła małżeńskiego wyrokiem sądów świeckich albo duchownych, niekompetentnych.

Uderza w kodeksie prawa kanonicznego okolicz-

ność, że nie jest przewidzianą rejestracja wyroków separacji małżonków. Wyroki te,—nawet wydane przez władzę duchowną kompetentną, nie mogą być notowane przy aktach metrycznych chrztu i małżeństwa.

Oczywistą jest rzeczą, że wyroki sądów akatolickich lub też wyroki sądów świeckich czy to o rozwiązaniu węzła małżeńskiego, czy też o separacji małżonków, nie mają wobec Kościoła katolickiego żadnego znaczenia i w żadnym razie nie mogą być brane pod uwagę przy pisaniu metryk.

Akty metryczne o zawartych małżeństwach posiadają pewne wyróżniające je cechy.

Nadewszystko — mogą istnieć poza księgami małżeństw, sporządzanemi przez proboszczów, księgi metryczne małżeństw, przechowywane w archiwum Kurji Biskupiej (c. 379) dla odnotowywania małżeństw conscientiae. O tych małżeństwach nie mogą być czynione wzmianki przy metrykach chrztu, jak to zaznaczono poprzednio.

Wobec przewidzianej w c. 1098 możności zawarcia małżeństwa valide et licite nie przy udziale proboszcza albo upoważnionego ad hoc kapłana, lecz przy udziale zwykłego kapłana albo nawet innych świadków, prawo kanoniczne (c. 1103 § 3) wkłada na tego kapłana,—względnie na świadków solidarnie z nowożeńcami obowiązek postarania się o zarejestrowanie danego małżeństwa w odpowiednich książkach metrycznych kościelnych.

Przytoczony wyżej c. 1103 wprowadza jeszcze ten ważny moment, że poza wskazanemi dla zapisania w akcie metrycznym okolicznościami, zostawia wolność zarejestrowania innych jeszcze, nieprzewidzianych szczegółów, a nawet zostawia ordynarjuszowi możność wydania rozporządzeń, normujących zawartość tych metryk.

Nie potrzeba dodawać, że te zarządzenia muszą się obracać w orbicie zgodności z ogólnem prawem

kanonicznem i mogą wprowadzać momenty praeter ius,—nie zaś contra ius.

O metrykach zgonów, ujętych w jednym c. 1238, to tylko możemy zauważyć,—że regulują one sprawę rejestracji o wiele dokładniej, niż to przewidują niektóre ustawodawstwa świeckie. Dla stosunków kościelnych,—poza zwykłemi okolicznościami,—zawierają one bardzo ważne odnotowanie udzielenia umierającemu sakramentów, wskazanie ich ministra,—określenie czasu i miejsca pogrzebu. Znamiennem jest użycie terminu: *„quae* Sacramenta",—ponieważ mogły być udzielone nietylko Sakramenta pokuty, eucharystji, ostatniego olejem świętym namaszczenia, ale także i inne, jak bierzmowania, małżeństwa.

II.

PRAWODAWSTWO ŚWIECKIE O AKTACH METRYCZNYCH KOŚCIELNYCH.

Różnorodność prawodawstw, istniejących na terytorjum Polski, sprawia, że muszą jeszcze być uwzględniane granice terytorjalne, jakie istniały przed zmartwychwstaniem Rzeczypospolitej. Dawne ustawy rządów rozbiorczych, o ile nie zostały już zmienione przez prawodawstwo polskie, zasięgiem swoim nie przekraczają tych terytorjów, na których działały pod tymi rządami. W stosunku do aktów metrycznych kościelnych, istnieje cała skala różnorodnego traktowania tej dziedziny. W b. królestwie polskiem aktom kościelnym nadano charakter urzędowych, państwowych aktów Stanu cywilnego. Na terenie dawnego cesarstwa rosyjskiego (archid. wileńska, pińska, łucka) konsystorze diecezjalne zobowiązane zostały do urządzenia ksiąg metrycznych we wszystkich parafjach i do kierowania tej sfery działalności duchowieństwa. Konsystorze zaś miały charakter oficjalny, pod pewnym względem państwowy. Pod panowaniem austrjackiem ten sam obowiązek włożono bez-

pośrednio na proboszczów, których dozorować mają w danej dziedzinie nietylko biskupi, lecz i „urzędnicy powiatowi”.

Rządy pruskie uznawały metryki kościelne do r. 1874 t. j. do czasu wprowadzenia ślubów cywilnych i utworzenia świeckich urzędów stanu cywilnego.

Różnorodne przepisy, wydawane w tym zakresie przez rządy rozbiorcze, nie mogły w niczem naruszyć ustawodawstwa kanonicznego; gdziekolwiek przekraczały właściwe granice, spotykały się z opozycją ze strony władz kościelnych i nie były stosowane. Ustawy te miały znaczenie mocą dopuszczenia przez władzę kościelną w granicach zupełnej zgodności z normami kanonicznemi, lub nienaruszania tych norm w postaci zarządzeń praeter ius.

Ustawy te nie zdołały wprowadzić nigdzie obowiązku czynienia przy metrykach wpisów przeciwnych prawu kanonicznemu.

Prawo sejmowe w królestwie polskiem, usankcjonowane 1|13 czerwca 1825 r., wprowadzając pierwszą księgę Kodeksu Cywilnego, zjednoczyło z metrykami kościelnemi akta stanu cywilnego. Art. 71 tego kodeksu orzeka, że „duchowny przełożony parafji, powinien *obok przepisów kościelnych dopełniać oraz przepisy cywilne*“. Ustawy sejmu 1825 r. w zakresie prawa małżeńskiego — zawierały liczne normy, niezgodne z zasadami kościoła katolickiego. Wskutek tego, dzięki usiłowaniom episkopatu katolickiego b. kongresowego królestwa, — ustawy sejmowe w tej części zostały zastąpione prawem o małżeństwie, ogłoszonem 12|24 czerwca 1836 r. (Dz. Pr. XVIII.55 — 297). Jednocześnie z uchyleniem w ten sposób niekanonicznych przepisów kodeksu cywilnego polskiego, uchylone zostały sprzeczne z prawem kanonicznem artykuły tego kodeksu, traktujące o aktach małżeństwa (art. 106—130).

Najwyższej wagi art. 2 prawa o małżeństwie (z r. 1836), normujący formę ślubów małżeńskich pomię-

dzy osobami, wyznającemi religję rz.-katolicka orzeka: *„małżeństwo może być zawarte tylko w obliczu kościoła podług przepisów i z dopełnieniem uroczystości religijnych“*. Wyrażenie: *„podług przepisów“* znajduje swe całkowite wyjaśnienie w artykule 3-im i 4-ym tegoż prawa. Art. 3-ci w p. 3, alinea drugie, zawiera następujące dyspozycje: *„przypadki nieważności objęte są prawem kanonicznem i na zasadzie tegoż prawa w prawie niniejszem— wymienione“*. Art. zaś 4-ty orzeka: *„Rozpoznawanie spraw o nieważności małżeństwa należy do zwierzchności duchownej”*. Dążność ustawy z r. 1836 do uwzględnienia praw kościoła katolickiego uwydatnioną została w rozdziale VI-m, traktującym o małżeństwie z osobami, wyznającemi inną religję,—mianowicie w art. 196 i 197, w pewnej mierze art. 204 i 205, w którym sądom duchownym katolickim zastrzeżono ich prawa. Inne artykuły tego rodzaju oparte były na domniemaniu możności zastosowania dyspens. Oczywiście, niektóre, nieliczne zresztą artykuły, omawiające związki małżeńskie katolików z prawosławnymi, a więc z osobami, należącymi do t. zw. „religji panującej”, zawierały przywileje tych ostatnich, — niezgodne z zasadami kościoła katolickiego i stąd nigdy nie były przez władze kościelne katolickie — uznawane. Tembardziej nie było nigdy przez kościół uznane i stosowane w życiu rozporządzenie późniejsze, zaostrzające niezgodność z prawem kanonicznem niektórych punktów tej części, mianowicie zdanie rady państwa 11. VI. 1891 r. (Z. Pr. i rozp. Nr. 80|1891), uchylające artykuły 196, 197, 204, 205.

W zasadniczych rysach ustawodawstwo świeckie — o małżeństwie, – obowiązujące w b. królestwie kongresowem, — uszanowało zasady katolickie i broni ich zachowania.

Jeżeli przeto art. 71 K.C.P. wymaga przestrzegania „obok przepisów kościelnych" także „przepisów cywilnych", — stwierdza popierwsze, że do aktów me-

trycznych o małżeństwach nie mogą być wprowadzane momenty, niezgodne z prawem kanonicznem; powtóre — zastrzega stosowanie się w pisaniu metryk do tych form, które w niczem nie przeciwią się zasadom kościelnym.

Zasadę powyższą wyraźnie stawia art. 76 K.C.P. „Tylko to, *co podług przepisów duchownych* i cywilnych w akcie, połączonym z metryką a podług przepisów cywilnych w samym akcie stanu cywilnego zawartem być powinno, wciągniętem będzie do aktu, bez żadnych ani od stron ani od przyjmującego dodatków lub objaśnień". Dotyczy to oczywiście zarówno aktów o małżeństwie, jak chrztów i zgonów. Dyrektor gł. komisji rz. spraw wewnętrznych i duchownych, Muchanów, w wydanem przez siebie *Piśmie* o aktach stanu cywilnego taką w tym punkcie daje instrukcję: „*Urzędnik Stanu Cywilnego to tylko powinien wciągać do aktu, do czego go prawo upoważnia*" (Str. 14).

Norma powyższa stosuje się zarówno do zawartości aktu metrycznego, jak i do *wzmianki*, jaką na marginesie, wpisanego już w księgi aktu, wypada uczynić.

Nietylko więc z tytułu prawa kanonicznego prowadzący akta metryczne kościelne nie powinien wnosić do ksiąg metrycznych faktów i okoliczności, przeciwnych zasadom kościoła katolickiego, ale także na mocy prawa świeckiego nie wolno proboszczom, jako urzędnikom stanu cywilnego, wpisywać do metryk tego rodzaju wzmianki, która świadczy o nieprawnej z punktu widzenia kościelnego rzeczy. Skoro rzecz dotyczy małżeństwa, widzieliśmy, że według tenoru prawa o małżeństwie z roku 1836 — na terenie b. królestwa kongresowego, fakt nieprawny kanonicznie jest również nieprawnym ustawowo.

Art. 84 K.C.P. omawia sprawę aktów stanu cywilnego, „w obcym kraju zdziałanych". Metryki te mają

„wiarę, jeżeli podług form, w tym kraju używanych, sporządzone zostały”.

Art. 94 K.C.P. obowiązuje urzędnika stanu cywilnego do wpisania, na żądanie stron, w księgach właściwych miejsca zamieszkania tychże osób wszystkie akta i metryki, sporządzone zagranicą albo w kraju, lecz nie przed urzędnikiem zamieszkania osób, których się dotyczą”. Metryki te i akta, zgodnie z art. 84, al. drugie, muszą być odpowiednio poświadczone przez poselstwo, misje lub konsulat polski, — iż rzeczywiście są spisane według praw owego kraju, skąd pochodzą (Ust. Post. Cyw. art. 465).

Oczywistą jest rzeczą, iż art. 94 K.C.P. nie może być brany w oderwaniu od całokształtu przepisów, zawartych w K.C.P., a dotyczących aktów stanu cywilnego. W zestawieniu z artykułami 71 i 76 rozumianym być winien jako zobowiązanie do wpisania w miejscowych księgach metrycznych tego tylko, *co podług przepisów duchownych i cywilnych* w akcie, połączonym z metryką, ...zawartem być powinno”.

Na podstawie powyższych zestawień ustalić należy dla obszaru b. królestwa polskiego następujące wnioski:

1. Proboszcz, jako urzędnik stanu cywilnego w b. królestwie polskiem, — na zasadzie prawa kanonicznego i ustaw państwowych, obowiązujących w kongresówce, nie może wpisywać w miejscowych księgach metrycznych aktów, świadczących o zawarciu ślubów małżeńskich, wyłącznie cywilnych, czy to w Polsce czy też zagranicą, — choćby tego żądały strony zainteresowane, albo jakiekolwiek władze.

2. Niema prawa proboszcz, jako urzędnik stanu cywilnego w b. królestwie polskiem, — na zasadzie prawa kanonicznego i ustaw świeckich, obowiązujących w b. kongresówce, — wpisywać na marginesie aktów o małżeństwie lub o chrzcie, wzmianki o rozwiązaniu węzła małżeńskiego wyrokiem sądów cywil-

nych polskich lub zagranicznych, choćby tego domagały się strony zainteresowane lub jakiekolwiek władze.

3. Zatwierdzenie przez Sąd Najwyższy wyroków sądów cywilnych zapadłych (w b. zaborze austrjackim lub pruskim) w sprawach małżeńskich, ma znaczenie tylko dla odnośnych terytorjów (b. zabór austrjacki lub pruski),—nie znosi zaś ustaw w b. zaborze rosyjskim, stąd dla terytorjum b. królestwa kongresowego niema mocy obowiązującej—i nie może być uwzględniane przez proboszcza, jako urzędnika stanu cywilnego.

Powyższe zasady dotyczą zarówno metryk o ślubach, jak o chrztach i zgonach. Dni ostatnie nadspodziewanie przyniosły klasyczny przykład obowiązku osób duchownych, jako urzędników stanu cywilnego, trzymania się prawa kanonicznego, niezależnie od zarządzeń świeckich, które mogą być najzupełniej błędnie interpretowane.

Pisma stołeczne warszawskie kilkakrotnie podały wiadomość o staraniach Antoniego Stefana Raczyńskiego, katolika,—przejścia do judaizmu.

Podajemy opis tego faktu, zbyt jest bowiem ważnym, aby można było pokryć milczeniem nieprawność tego zdarzenia, choćby tylko pod względem ustawowym.

W numerze 351 gazety A. B. C. z dn. 13 grudnia 1931 roku (str. 2) podano następujące szczegóły:

„Niejaki Raczyński, mieszkaniec woj. warszawskiego, wniósł przed trzema laty podanie do rabinatu warszawskiego o przejście na judaizm. Rabinat warszawski podania nie uwzględnił, powołując się na przesłaną przez kom. rządu instrukcję w tej mierze. Od decyzji tej odwołał się Raczyński do kom. rządu. Władza ta orzeczenie rabinatu uznała za słuszne i w motywach podała, że Raczyński nie ma ani jednego przodka żyda, że pozatem w sprawie zmiany wyz-

r...ia traktuje tylko ukaz cesarski z 1905 roku, który mowi jedynie o przejściu prawosławnych na wyznanie mojżeszowe. Ponieważ o katolikach niema mowy—w materji tej brak przepisów prawnych, wobec czego zmiana wyznania jest w tych warunkach niemożliwa.

Pan Raczyński jednak, który snać koniecznie chciał zostać żydem, założył przeciwko tej decyzji skargę do władzy nadzorczej komisarjatu rządu do min. oświaty i wyznań religijnych. Ministerstwo zatwierdziło orzeczenie komisarjatu rządu. Niezmordowany kandydat do judaizmu i tym razem nie chciał darować i udał się do najwyższego trybunału administracyjnego.

Wczoraj sprawa znalazła się na wokandzie trybunału. W imieniu powoda występował b. prezes koła żydowskiego, wódz sjonistów, adw. Apolinary Hartglas. Adwokat Hartglas dowodził w obszernem przemówieniu, że ukaz z r. 1905 wogóle nie jest obowiązujący i został zniesiony przez konstytucję, natomiast nawet gdyby obowiązywał, nie ma znaczenia, gdyż dotyczy wyznania prawosławnego".

Express Poranny, z dn. 13 grudnia 1931 roku, Nr. 345, str. 8, informuje, że trybunał administracyjny „stwierdził, iż ukaz cesarski z dnia 17.IV. 1905 traktuje wyłącznie o warunkach przejścia z wyznania prawosławnego na żydowskie i orzeczenia komisarjatu rządu i departamentu wyznań uchylił, jako niezgodne z ustawą".

Nie poruszamy na tem miejscu moralnej strony faktu. Jurydycznie fakt dany zawiera cały szereg nie prawidłowości i jest naruszeniem ustawy.

Mógł p. Hartglas dowodzić, że nasza konstytucja wprowadza szeroki zakres wolności sumienia; nie powinien był jednak twierdzić, że przez konstytucję ukaz z 17.IV. 1905 r. został zniesiony; wiedział niewątpliwie dobrze, iż na mocy art. 126 tej konstytucji

niezgodne z nią ustawy winny były być w ciągu roku od uchwalenia konstytucji przedstawione ciału ustawodawczemu do uzgodnienia z nią w drodze ustawodawczej. A gdy to się nie stało, to chociaż konstytucji w tym punkcie nie wykonano, niezniesione jednak ustawy są niezniesionemi. Istnienie ukazu z 17.IV. 1905 r. najwyższy trybunał administracyjny uznał i na nim oparł swój wyrok. Mógł także p. Hartglas twierdzić, że omawiana w danej sprawie dyspozycja ukazu cesarskiego dotyczyła prawosławnych. Mówił niewątpliwie prawdę, ale nie całą. Zapewne nie leżało w widokach obrońcy pana Raczyńskiego prawdę całą wyświetlić; wszak na to istnieje sąd.

Oto co w kwestji przejścia chrześcijan do wyznań niechrześcijańskich wyjaśnia Ministerstwo (rosyjskie) Spraw Wewn. (Departament Spraw Duch. Obcych Wyznań) — w piśmie z dnia 20.II. 1907 roku, Nr. 1473: „Wobec ścisłego podania przez ustawę (p. 3 Najwyż. ukazu z dnia 17.IV. 1905 r.) tych warunków, które są konieczne dla dopuszczenia tego rodzaju zmiany wyznania, wszelkie odstępstwo od religji chrześcijańskiej, wykonane poza temi warunkami, nie może być uznane przez państwo, jako mające znaczenie jurydyczne, i osoby, które to odstępstwo popełniły, uważane są jako należące do poprzednio wyznawanej przez siebie religji chrześcijańskiej. Wyjątek od ogólnej zasady czyni wspomniany p. 3 ukazu z dnia 17.IV 1905 r. dla tych tylko wypadków, gdy odstępca uważany był oficjalnie za chrześcijanina, w rzeczywistości zaś wyznawał religję niechrześcijańską, do której pierwotnie należał on sam albo jego przodkowie. Wyłożony wyżej warunek odstępstwa od chrystjanizmu, według dosłownego brzmienia cytowanej ustawy, powinienby mieć zastosowanie tylko do osób wyznania prawosławnego; jednak Ukaz Rządzącego Senatu z dnia 2.VI. 1906 roku Nr. 5982 rozszerzył to prawidło także na osoby, prag

nące wrócić do judaizmu z innych także wyznań chrześcijańskich".

Dyspozycja Rz. Senatu z dnia 2.VI. 1906 roku Nr. 5982 ma brzmienie następujące: „Rządzący Senat orzeka: wyjaśnić Ministrowi Spraw Wewnętrznych, że p. 3 dz. I ukazu z dnia 17.IV. 1905 r. ma zastosowanie także do żydów, którzy przyjęli religję chrześcijańską obcego wyznania. I o tem wydać Ministrowi Spr. Wewn. w wyniku jego raportu z dnia 27.X. 1905 r. Nr. 5833 odpowiedni ukaz".

Senat w ten sposób motywuje swój ukaz: „Cytowany ukaz (17.IV. 1905 r.) usuwa wszystkie ograniczenia w zakresie wyznaniowym; a że w państwie rosyjskiem panującą religją jest prawosławie, przeto prawodawca, usuwając krępujące wolność normy, — nawiązał do prawosławia — zniesienie karnych następstw, dotykających podobną zmianę wyznania, nie ulega zaś wątpliwości, że zezwalając (p. 3 dz. 1) osobom, które przyjęły prawosławie z judaizmu, wrócić do swej pierwotnej wiary, ustawa objęła także i tych żydów, którzy z judaizmu przeszli do innej religji chrześcijańskiej nieprawosławnej".

Na podstawie przytoczonego wyżej ukazu Senatu Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wydało pod dniem 25. VI. 1906 r. Nr. 3191 wszystkim gubernatorom odpowiedni cyrkularz, zastrzegający, że przechodzenie chrześcijan obcych wyznań (nieprawosławnych)— do wiary niechrześcijańskiej może być dozwalane tylko przy istnieniu warunków, wskazanych w ukazie 17. IV. 1905 r., według porządku, który został ustalony cyrkularzem Ministerstwa Spr. Wewn. z dnia 18. VIII. 1905 r. Nr. 4628. Cyrkularz ten wyjaśnia w punkcie 4-ym gubernatorom, — że po otrzymaniu prośby od osoby, która chce wrócić z religji chrześcijańskiej do judaizmu, — winni przeprowadzić badanie, czy w istocie petent, lub jego przodkowie należeli do religji, do której pragnie powrócić.

Tak więc ukaz z dn. 17. IV. 1905 r. punktem trzecim obejmował zarówno katolików, jak i prawosławnych oraz wyznawców innych chrześcijańskich wyznań.

Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że wobec istniejącego ustawodawstwa w b. zaborze rosyjskim przejście z chrystjanizmu do judaizmu jest niedopuszczalnem, o ile nie dotyczy powrotu do judaizmu osób, które z religji mojżeszowej przeszły do wiary chrześcijańskiej.

Wyrok trybunału administracyjnego w sprawie Raczyńskiego ani nie uprawnił zmiany jego wyznania, ani dla przyszłości nie stanowi normy postępowania. Raczyński — według ustaw — pozostaje chrześcijaninem. Katolicy nie mogą przechodzić do judaizmu.

Pozostaje zaś character indelebilis.

Najwyższy Trybunał Administracyjny ocenia tylko uzasadnienie postanowień Władz administracyjnych. Tryb wyrokowania tej Najwyższej Władzy sądowej dla postanowień administracyjnych jest analogiczny z trybem wyrokowania w sprawach cywilnych. Sędzia w sprawach cywilnych nie jest obowiązany wyszukiwać dowody dla uzasadnienia petycji powoda i choćby w sumieniu najmocniej był przekonanym o słuszności żądań powoda, — musi zawyrokować przeciwko jego żądaniom, jeżeli powód nie przedstawił sędziemu wystarczających dowodów na uzasadnienie swych praw.

W analogicznych okolicznościach wydany został wyrok Najwyż. Trybunału Administracyjnego. Oceniał on ustawową stronę uzasadnień postanowień Departamentu Wyznań Religijnych i Komisarjatu rządu na m. Warszawę. O ile w tych postanowieniach cytowaną była jedna tylko ustawa, — p. 3 z Ukazu 1905 r. a pominięty był ukaz Rz. Senatu z dn. 2. VI. 1906 r. Nr. 5982, miało to decydujące znaczenie dla wyroku Najw. Trybunału Administracyjnego. Jest wszakże rzeczą oczywistą, że przemilczenie cytowa-

nego wyżej ukazu Senatu, — tego ukazu nie znosi. Wyrok też Najwyższego Trybunału Administracyjnego, obracający się wyłącznie w granicach treści uzasadnień wspomnianych poprzednio postanowień władz administracyjnych, nie wnosi nowego unormowania stosunku prawnego w kwestji przechodzenia chrześcijan do judaizmu.

Dotychczasowy tryb regulowania tych stosunków pozostaje w swej mocy.

Departament Wyznań Religijnych i Komisarjat Rządu, — oprócz formalnej strony ustawowego ujęcia zagadnienia, w ramach przytaczanego przez petenta punktu 3 Ukazu z r. 1905 (secundum petita), objął także momenty odrębne, zasadniczo wiążące się z całokształtem danej sprawy i zachowujące zawsze swój walor w życiu społeczeństw chrześcijańskich. W decyzjach więc zarówno Departamentu Wyznań jak i Komisarjatu Rządu na miasto Warszawę nie tracą swej wiążącej wartości.

Nie ulega wątpliwości, że ten fakt—nawet z punktu widzenia ustaw państwowych nie może być zarejestrowany w żadnym dziale metryk kościelnych.

Ustawy *b. cesarstwa rosyjskiego*, dotyczące metryk oparte są o zasadę uznania prawa kanonicznego. Całość odnośnych przepisów zamkniętą została w dziewięciu artykułach ustawy o stanach, od — art. 881 do art. 889 (t. IX. Zb. Pr.). Przepisy te w niczem nie krępują stosowania prawodawstwa kościelnego. Prawo małżeńskie dla chrześcijan nieprawosławnych, zawarte w rozdziale II-im, księgi I-ej tomu IX. Zb. Pr. wymaga stosowania przepisów danej religji; nie stwarzało ono trudności w prowadzeniu metryk; — jakkolwiek bowiem ustawa ta w bezwzględny sposób nadawała prawosławnym liczne przywileje z jednoczesnem sponiewieraniem praw chrześcijan nieprawosławnych, — to jednak duchownym katolickim, prowadzącym księgi metryczne, nie narzucano obowiązku wpisywania do

metryk kościelnych katolickich tego rodzaju faktów, które stałyby w sprzeczności i z zasadami katolickiemi. Trudności więc na tem polu nie istniały.

W zaborze austrjackim patentem cesarskim z dn. 1 maja 1781 r. metrykom kościelnym przyznano charakter dokumentów publicznych. Wkrótce zaś, bo już dn. 20 lutego 1784 r., — (Zb. Przepisów, odnoszących się do kościoła i duch. katol. p. J. Korzeniowskiego. Str. 23) — wydano uniwersał, który określał w najogólniejszych ramach prawidła sporządzania aktów metrycznych. Przepisy te całkowicie odpowiadały wskazaniom rytuału rzymskiego. Ustawa wprowadziła w końcowym, 8-ym artykule tę inowację, że włożono na urzędników powiatowych obowiązek *„przekonywać się“* od czasu do czasu, czy księgi metryczne są wszędzie według przepisu prowadzone. W następnych czasach normowano z wielką drobiazgowością prowadzenie ksiąg metrycznych (cfr. Korzeniowski, l. c. str. 25 SS.) — przyczem przepisy te nie budziły zaniepokojenia w sferach kościelnych, — nie zawierały bowiem nic przeciwnego zasadom prawa kanonicznego.

Gdy jednak rozporządzenie ministra sprawiedliwości, wyzn. i spraw wewn. z dn. 1 lipca 1869 r. (dz. p. p. Nr. 80. Cfr. Korzeniowski l. cit. str. 11—12) obowiązywało duchowieństwo wpisywać małżeństwa, „zawarte przed władzą świecką”, do rejestru małżeństw,— a reskrypt ministra spr. wewn. z dn. 25 września 1868 r. Nr. 4691|M. S. obowiązywał wpisywać do metryk chrztów, jako „ślubne” — dzieci z małżeństwa, zawartego przed władzą świecką, — władze duchowne katolickie przeciwstawiły się temu zarządzeniu. Prawodawstwo austrjackie bardzo drobiazgowo obowiązuje proboszczów do prowadzenia ksiąg metrycznych osób wojskowych. Wobec jednak wprowadzenia odrębnej hierarchji kościelnej dla armji, władze kościelne wojskowe mają prawo unormowania tej dziedziny.

Pod *zaborem pruskim* — w wyniku artykułu 19 konstytucji pruskiej z dnia 31 stycznia 1850 r. — wydana została ustawa z dnia 9 marca 1873 r. o wprowadzeniu obowiązkowych ślubów cywilnych. Zacytowany wyżej art. konstytucji orzekł: „Wprowadzenie ślubów cywilnych następuje na zasadzie odrębnej ustawy, która ureguluje także prowadzenie aktów stanu cywilnego" (Die Kirchenpolitischen-Gesetze Preusens und des Deutschen Reiches in ihrer gegenwärtigen Gestaltung (1903) v. Dr. V. Rintelen, str. 2). Ustawa z r. 1874 zastąpiona została przez ustawę z dnia 6 lutego 1885 r. (Rintelen str. 5 SS.). Paragraf 1 tej ustawy wprowadza specjalne urzędy stanu cywilnego. Paragraf 73 tejże ustawy obowiązuje osoby, prowadzące księgi metryczne kościelne, do wydawania świadectw metrycznych z tych aktów, które do czasu wprowadzenia w życie omawianej ustawy były sporządzone: „verbleibt die Berechtigung und Verpflichtung, über *die bis zur Wirksamkeit dieses Gesetzes* eingetragenen Geburten, Heiraten und Sterbefäille Zeugnisse zu erteilen". Nowa konstytucja państwa niemieckiego z dnia 11 sierpnia 1919 r., nie zmienia nic w zakresie prawa o ślubach cywilnych, które szczegółowo omawia B.G.B. (4 księga). Art. 119 tej konstytucji gwarantuje istnienie ślubów cywilnych a z niemi ustrój urzędów stanu cywilnego (cfr. Verfassung des Deutschen Reiches v. 11 aug. 1919 ausgabe von Dr. F. Giese 1925, s. 320 — Erläuterungen 1). Władze kościelne są obecnie wolne całkowicie w urządzaniu swych ksiąg metrycznych.

Z powyższych uwag wyprowadzamy następujące najogólniejsze wnioski.

1. W b. zaborze rosyjskim duchowni, prowadzący księgi metryczne, obowiązani są na mocy prawa kanonicznego i prawa państwowego powstrzymać się od wpisywania do ksiąg metrycznych takich faktów

i okoliczności, które niezgodne są z zasadami kościoła katolickiego.

2. W b. dzielnicach: austrjackiej i pruskiej duchowni prowadzący księgi metryczne kościelne, mają ten sam obowiązek na podstawie prawa kanonicznego.

Łuck — 14.XII. 1931 r.

Kolportaż „Życia Katolickiego".

Redakcja i Administracja „ŻYCIA KATOLICKIEGO"

Łuck, dnia 12 grudnia 1931 r.

Przewielebny Księże Proboszczu.

W Imię Boże chcemy rozpocząć rok trzeci naszej pracy nad wydawaniem „Życia Katolickiego". Kolejne ulepszenie w tem wydawnictwie stanowić będą w zbliżającym się roku ilustracje aktualne. Zwyczajem lat poprzednich, zwracamy się do Przewielebnego Duchowieństwa z prośbą o łaskawe poparcie dla naszych wysiłków.

Czasy obecne są wyjątkowo ciężkie, to też nie chcielibyśmy, aby Księża Proboszczowie sprowadzali „Życie Katolickie" w ilościach niedających się sprzedać i dokładali do kolportażu z własnych środków. Gdyby tak się przedstawiała sprawa kolportażu „Życia" w parafji Przewielebnego Księdza Proboszcza, uprzejmie prosimy o dostosowanie ilości sprowadzanych egzemplarzy pisma do potrzeb rzeczywistych.

Z drugiej jednak strony utrzymanie pisma diecezjalnego jest konieczne, i to również ze względu na czasy obecne, które cechuje kryzys nietylko gospodarczy, ale i moralny. Ponieważ zaś utrzymanie „Życia Katolickiego" zależy od stopnia jego rozpowszechnienia, przeto prosząc Przewielebnego Księdza Proboszcza o poparcie, mamy na myśli najbardziej rozpowszechnianie pisma wśród parafjan.

Zdajemy sobie sprawę z tego, że rozpowszechnianie to w dzisiejszych czasach nie jest bynajmniej łatwe, ale też nie znamy w pracy duszpasterskiej zadań łatwych. Pomimo trudności doby obecnej, w niektórych parafjach naszych „Życie Katolickie“ rozchodzi się w ilościach, przewyższających nasze oczekiwania. Zapytywaliśmy Proboszczów tych parafji, w jaki sposób osiągają takie wyniki. Otrzymane odpowiedzi były tak interesujące i cenne, że pozwalamy sobie podzielić się ich treścią z ogółem Przewielebnego Duchowieństwa.

Jeden z naszych kapłanów wspomina często o „Życiu Katolickiem“ z kazalnicy. Nie jest to jednak stereotypowe nawoływanie do prenumerowania pism katolickich. Jeżeli nie w każdym, to przynajmniej w niejednym numerze „Życia“ znajdzie się jakaś myśl lub wzmianka o fakcie, które, należycie rozwinięte i omówione z kazalnicy, mogą zainteresować słuchacza. Otóż kapłan ów od czasu do czasu wplata w swoje kazania podobne myśli, a przytem zaznacza, że o tem przeczytać można w ostatnim numerze „Życia“. Po takiem kazaniu numer pisma zostaje rozchwytany, a i samo pismo popularyzuje się coraz bardziej wśród ludności parafji.

Inny kapłan wyzyskuje do rozpowszechniania prasy katolickiej chwile osobistego stykania się z parafjanami, zwłaszcza zaś czas kolędy. Mówi on z reguły w każdym domu o potrzebie prenumerowania pism katolickich, a choć nieraz doznaje zawodu, jednak ogólny wynik tych zabiegów jest zdumiewający.

Tenże sam kapłan powyznaczał w każdej wiosce jakby zelatorów dobrej prasy. Zelator taki ma za zadanie zjednywanie prenumeratorów dla pisma i, o ile zjednał przynajmniej 10-ciu, sam otrzymuje pismo bezpłatnie (koszt tego egzemplarza ponosi redakcja). Następnie zadaniem zelatora jest odbieranie co tydzień pisma od Proboszcza i doręczanie go prenumeratorom. Jeśli w którymś tygodniu nie może spełnić tego

obowiązku osobiście, powinien znaleść zastępcę. Wreszcie zelator odbiera prenumeratę od czytelników i wręcza ją Proboszczowi. Ten sposób, stosowany, jak wiemy skądinąd, przy rozpowszechnianiu pisma katolickiego „La Voix Nationale“ we Francji, dał takie wyniki, że do czwartego numeru pisma już nie trzeba było dokładać. Oczywiście, że co Francja to nie Wołyń, i co „La Voix Nationale“ to nie „Życie Katolickie“, ale my też nie marzymy o tak zawrotnem powodzeniu. Przekonani jednak jesteśmy, że stała praca Przewielebnego Duchowieństwa w tym kierunku nie zostanie bez skutku.

Wreszcie rozmaite nasze bractwa i stowarzyszenia, które są tak pożyteczne w innych sprawach, i w tym względzie oddają w niektórych parafjach wielkie usługi.

Ufamy, że Przewielebny Ksiądz Proboszcz raczy nam dopomóc przez swą czynną współpracę do przetrwania ciężkiego kryzysu, owszem, do kroczenia wciąż naprzód, jak to jest stałem naszem hasłem. Za wszystko zaś, co Ksiądz Proboszcz dotąd był łaskaw dla nas uczynić, składamy z głębi serca „Bóg zapłać“.

Raczy Przewielebny Ksiądz Proboszcz przyjąć przy nadchodzących świętach Bożego Narodzenia najserdeczniejsze życzenia nasze, by Dzieciątko Jezus stale błogosławiło Księdzu Proboszczowi w Jego pracy duszpasterskiej. Do tych życzeń dołączamy wyrazy najgłębszej czci i szacunku dla Przewielebnego Księdza Proboszcza.

Redakcja i Administracja
„ŻYCIA KATOLICKIEGO”

BIBLJOGRAFJA.

Ks. J. W. Król. **Pokój Wam, Boży Rok w krótkich naukach.** Pelplin 1932 r. str. 166.

Kaznodziejstwo współczesne już dawno zerwało z przeciąganiem kazań, jak to było w modzie za czasów Bossuet'a i, stosując

się do dzisiejszej mentalności słuchacza, stara się w ciągu kwadransa pouczyć, wzruszyć i zachęcić go do miłowania Boga i bliźniego. W Niemczech zasłynęli z krótkich kazań, uderzających w słuchacza nowością podejścia do tematu: Klug, Parsch, w Anglji — Hickey O.S.B., we Francji Lhaude i inni. W ślady ich podążył ks. J. Król, dając na 166 stronach małej ósemki kazania niedzielne i świąteczne całego roku. Może nie wszystkie są jednakowo udatne, ale tak są zachęcająco krótkie, a jednocześnie nieraz tak świeże, iż od korzystania z tego dziełka nie może nikt się wymówić brakiem czasu, lub nieaktualnością treści.

Ustawa Przeciwalkoholowa z dn. 21.III.1931 r. i **Rozporządzenia** z dn. 30.VII.1931 i z dnia 28.VIII.1928 r. str. 112.

Alkoholizm i jego zwalczanie w Grodzie Przemysława w roku 1930, str. 16.

Prof. M. R. Dediowa. **Dziewczęta—pionierki** i *M. Orłowska.* **Praca abstynencka wśród młodzieży żeńskiej**, str. 12.

Ks. St. Kowalczyk. **Krzewienie abstynencji wśród młodzieży pozaszkolnej**, str. 13.

Dr. A. Niesiołowski. **Kryzys gospodarczy a kwestja alkoholizmu**, str. 8.

Wszystkie broszurki wydane w Poznaniu 1931 r.

Niema chyba potrzeby przekonywać dzisiaj kogokolwiek, że droga do odrodzenia moralnego narodu prowadzi przez walkę z alkoholem. Samo życie i przykład krajów takich, jak Finlandja, Szwecja i Norwegja z jednej strony, a Rosja i niestety Polska z drugiej — dość wymownie świadczą o tem, że jak długo duszpasterz będzie lekceważył alkoholizm, praca jego nie wyda pożądanych owoców.

Nie rozchodzi się tedy o to, że trzeba z alkoholizmem walczyć, ale raczej oto. jak walkę prowadzić. I tutaj dobrze jest nie poprzestawać na doświadczeniu własnem, chociażby bardzo długiem, ale sięgnąć również do skarbnicy doświadczenia innych. Dlatego sądzę, że przytoczone wyżej broszury Katolickiego Związku Abstynenckiego w Poznaniu, jak wogóle wszystkie pomoce wydane staraniem wspomnianego Związku, mogą przynieść ogromne korzyści.

Dla początkujących pracowników i pracowniczek na terenie walki z alkoholem szczególnie nadaje się broszura p. prof. Dediowej. Autorka kreśli w niej kilka sylwetek panienek, które ze zdumiewającą energją i zapałem całe swe życie poświęciły na walkę z wódką i miały tę pociechę, że doczekały wspaniałych wyników swej pracy. Broszurę tę można polecić nietylko związkom abstynenckim, ale S. M. P. i młodzieży szkolnej.

Drukarnia Kurji Biskupiej w Łucku.